

Domoljub

V Ljubljani, 28. septembra 1938

Celo 51 • Štev. 39

Ne vojske!

Ves svet trepete te dni v mrzlični nape-
tosti. Svetovni mir visi na tanki nitki, ki se
lahko vsak trenutek utrga. Vsak dan lahko
izbruhne strašna vojna, ki bo še vse bolj krva-
va, kot je bila svetovna vojna pred 20 leti in
ki bo rodila še vse strašnejše posledice. Zato
ni čudno, če se vsi resni ljudje po vsem svetu
nove vojne boje kot največje nesreče, ki more
tu zadeti človeški rod. Upamo, da govorimo
iz srca vseh naših čitateljev, če trdimo, da ni
med Slovenci nobenega resnega človeka, ki ne
bi z vsem srcem pozdravljal stremljenj onih
državnikov, ki hočejo na vsak način in za
vsako ceno preprečiti novo svetovno klanje.

Ce hočemo razumeti veliko nevarnost, v
kateri živimo, je treba poseči nekoliko nazaj.
Po nesrečni svetovni vojni je razpadla Avstri-
ja in na njenih razvalinah je zrastle cela vrsta
novih držav in držav, med njimi tudi Češko-
slovaška, ki je zaradi junaške borbe proti biv-
ši Avstriji bila posebna varovanka zmagovitih
velesil na zapadu. Mirovna konferenca je do-
delila česki republiki tudi veliko državljanov
tuje narodnosti: Ogrov, Malorusov, Poljakov
in nad tri milijone Nemcev. Ti milijoni Nem-
cev žive v glavnem v obmejnem ozemlju češke
države, ki ima na severu, zahodu in jugu za
sosedo veliko Nemčijo s skoraj 80 milijoni
prebivalcev. Razmerje českih Nemcev do dr-
žave ni bilo nikoli pristržno, vendar pa jih je
češka država upoštevala kot najmočnejšo na-
rodno manjšino in je zastopnik českih Nemcev
sedel v vsaki češki vladi. Razmere so se za-
ostrile šele zadnje čase. Povod za poostreitev
so bili važni dogodki pri sosedu — v Nemčiji.

Nemčija je bila poleg bivše Avstrije ona
država, ki je morala bolj trpko občutiti usodo
v svetovni vojni premagane države. Mirovne
pogodbe so Nemčijo silno ponižale in kazno-
vale. Pred svetom so bili Nemci proglašeni za
krivce svetovne morije; vzeli so jim vse kolo-
nije v drugih delih sveta; okrnili so nemške
državne meje na vzhodu in zahodu; naložili so
ji stotine milijard vojne odškodnine; prepove-
dali so ji oboroževanje itd. itd. Nemški ponos
je bil poteptan v prah. Tako ponižanje pa bil
Ponižana Nemčija je dala narodni socializem,
čigar začetnik je bil

armade Adolf Hitler. Hitlerjeva stranka je ra-
sla od leta do leta. V nekaj letih je postala
najmočnejša stranka v državi in pred dobrimi
petimi leti je Hitler s svojo stranko prevzel
vodstvo države in vso oblast v svoje roke.
Danes je nemška narodno-socialistična stran-
ka s svojim vodjem in kanclerjem Adolfom
Hitlerjem popolna gospodarica nad Nemčijo in
Nemci. Hitlerju se je posrečilo dvigniti Nem-
čijo iz ponižanja in brezpravnosti in ji pribor-
iti ugled in moč, kakršne še nikdar ni imela.

Nemčija je danes ena največjih in najmočnej-
ših držav na svetu.

Kot taka si je Nemčija spomladi lahko
privoščila pohod na Avstrijo, našo sosedo, in
je to državico priključila nemški državi. Mno-
go prahu je ta priključitev dvignila v svetu,
vendar se je končno vse mirno izteklo. Vele-
sile, sosedje Nemčije, so to priključitev dopu-
stile in priznale.

Hitlerja so proglasili za vodjo vseh Nem-
cev, ne le onih, ki so v Nemčiji, ampak tudi
onih, ki žive izven meja velike Nemčije. To
so začeli posebno živahno poudarjati češki
Nemci, ki jih vodi Konrad Henlein popolnoma
tako, kakor vodi svoje pristaše Hitlerjeva
stranka v Nemčiji. Nezadovoljstvo českih
Nemcev je raslo iz dneva v dan, razmere
med obema državama so bile vedno bolj na-
pete, nemiri v Sudetih so bili vedno bolj po-
gosti, časopisje obeh držav je pričelo pisati
vedno bolj ostro — in svet je začel pozorno
slediti razburljivim dogodkom v osrčju Evro-
pe, ki niso obetali nič dobrega. Ze maja me-
seca je le malo manjkalo, da ni prišlo do naj-
hujšega. Le posredovanju Angležev in Fran-
cozov se moramo zahvaliti, da vojne ni bilo
že takrat. Pozneje so Angleži poslali enega
svojih politikov, lorda Runcimana, na Češko,
da bi skušal na kraju sporov posredovati in
najti ugodno rešitev za obe strani. Njegova po-
sredovanja so bila brezuspešna. Nemci so ve-
dno bolj glasno zahtevali priključitev k Nem-
čiji.

Razumljivo je, da so se Čehi z vso silo
uprli tej zahtevi. Vsak državnik je že po usta-
vi dolžan braniti neokrnjenost državnih meja.
Ker ni hotela odnehati ne ena ne druga stran,
je bilo vedno bolj pričakovati, da bo odločilo
orožje. Oborožen spor med Nemčijo in Češko-
slovaško bi pa povzročil nov svetovni požar.
Sedaj odločno posegla vmes Anglija. Poslala
je svojega ministrskega predsednika Cham-
berlaina k Hitlerju, da bi se na štiri oči po-
govorila, kako bi rešili vprašanje českih Nem-
cev. Posledica tega razgovora je bila, da sta
Anglija in Francija svetovali svoji prijateljici
in zaveznici Českoslovaški, naj prostovoljno
odstopi Nemčiji ozemlje, kjer prebivajo Nem-

ci sklenjeno. In Českoslovaška je sprejela nasa-
to velikansko žrtev. Izjavila je, da je priprav-
ljena ugoditi tej želji. Ves svet se je oddahnil
ob tej novici. Toda do miru le ni še prišlo.
Nemške zahteve so se povečale tako, da Čehi
nanje niso mogli odgovoriti drugače, kakor z
mobilizacijo svoje armade. Danes stoji nad en
milijon českých vojakov do zob oboroženih na
meji, na drugi strani meje pa nemška armada.
Na zapadu pa kliče Francija svojo vojsko po
orožje. Tako bo ostalo do 1. oktobra, ko se bo
odločilo, ali bo tekla kri ali ne.

Kakor vidimo, je položaj nevaren, brez-
upen pa še ni. Če se začne vojna, bosta šli
skupaj Nemčija in Italija, Čehi pa bodo pod-
pirali Angleži in verjetno tudi Francozi in
Rusi, dasi ti zadnji ne kažejo posebnega vera-
lja za to.

Kaj pa Jugoslavija? Jugoslavija je danes
v položaju, ki ji ga zavida sleherni država v
Evropi. Modra politika sedanje vlade in nje-
nega predsednika je rešila našo državo vseh
nevarnosti za kakršnokoli vojsko. S svojimi
sosedji živimo v dobrem prijateljstvu. Od nas
nihče nič ne zahteva in mi od nikogar nič.
Tudi če bi vojska izbruhnila, bo ostala naša
država mirna in nevtralna. Nobena pogodba
nas ne veže, da bi morali za druge v ogenj.
Naša država in nje narodi ne marajo klanja in
krvi, ampak miru.

Vojske ne! — to bodi naše geslo te dni.
Mi starejši, ki smo leta in leta dolgo trpeli v
strelskih jarkih, dobro vemo, kaj je vojska!
Povejmo to tudi mlajšim, ki si tega niti pred-
stavljati ne morejo. Vojska pomeni gospodar-
sko, kulturno in moralno uničenje naroda, ne
le tistega, ki je premagan, ampak tudi zma-
govalca. So morda tudi med nami nekateri,
ki se navdušujejo za vojsko. To so predvsem
pristaši iz rdečega tabora, ki dobro vedo, da
je vsaka povojna doba najboljša prilika za
širjenje komunizma in revolucije. Tudi med
tako imenovanimi »nacionalisti«
naletite tu in tam na hujskače za vojno. To so ljudje,
ki si obljudljajo od vojske dobička, to so ljudje,
ki bi čepeli na varnem, ljudstvo pa bi krva-
velo zanje. Hujskačem ne pustite do besede.
Ne dajte se begati od nikogar! Ohranite mir-
no kri, pa naj pride karkoli. Zau-
pajte vladi in njenemu predsedniku, ki je trdno odločen
voditi našo državo še naprej tako modro, da
se bo lahko izognila vojnih grozot.

Nekaj za kmeta in gospodo

Cesto se sliši kmečke ljudi zabavljati čez
gospodo in čez izobraženstvo. To zabavljanje
je velikokrat upravičeno, kajti čudno je, da
gospoda, katere dedje so bili kmečkega stanu
ali pa so sami izšli iz kmečkih hiš, kmeta za-
ničuje in se sramuje vsake zveze in obče-
va-

nja z njim. Ne ve, da kmetu, ki ga redi in
podpira, dolguje veliko hvalo. Resnica je, da
je kmet bolj potreben gospodi, kakor gospoda
kmetu. Saj so na svetu narodi brez gospode,
toda naroda brez kmeta ne najdemo nikjer.
Tudi to vemo, da je ime tistega naroda, kjer

kmečki stan propada, zapisano kmalu samo v zgodovini.

Gospoda si lasti pred kmetom neko pravico. Če pride na kmete, pomandira travo, če si kje zakuri, niti ognja ne utegne pogasiti; največji revež pred njo pa je sadje. Tu gospoda docela pozabi na svoje dostojanstvo, kot bi bilo vse, kar na drevesu zraste, zastoni. Če jo kdo ozmerja, mora slišati, da je zaplankan, neolikan in da po gnoju smrdi. Največ pa gospoda zaničuje kmeta zato, ker se ne razume ne na njegovo delo in ne na njegov stan. Kajti kdor kmeta spozna, ga spoštuje. Da mestni sinovi niti pojma nimajo o kmetijstvu, naj vam pove ta-le naloga, ki jo je napisal gosposki dijak tretje gimnazije o kravi:

»Krava je govedo ženskega spola. Govedo moškega spola se imenuje bik, če vozi pa vol. Krava meri od glave do repa 2—3 metre. Sprejaj ji poganja iz glave približno dvoje rogov in prav toliko oči. Ima pa tudi gobec, s katerim trga travo.

Odradaj ima rep, s katerim pobija muhe. Med zadnjimi nogami ji visi mleko in če mleko stiskamo, se izloča bela voda, ki jo uživamo kot dodatek h kavi. Strjenemu mleku pravimo maslo. Krave redijo na kmetih, v mestih jih ne redimo, ker smrdijo in delajo gnoj.«

Če bi dobil kmečki otrok nalogo opisati aeroplan, bi jo boljše pogodil.

Na tak način o kmetu poučena gospoda hoče, če pride na kmete in ji kmet razkazuje posestvo, o vsem več vedeti, kot kmet, ki se s tem peča. Če se pa kak kmet vtiha v zadeve gospode, dobi psovko: Zarukanec, ki ne znaš drugega kot gnoj kidati.

Gospoda očita kmetu, da je konservativen, po naše se to nerodno pravi starokopiten. In če bi bil kmet v resnici tako konservativen, kot mu to očitajo, se imamo ravno njegovi konservativnosti zahvaliti, da imamo še danes slovenski jezik in zdrav slovenski narod. Kajti kmet, ki žilavo odklanja vsako novotarijo, dokler mu kdo ne razloži njene praktične uporabnosti, je ostal neizprosen proti nemškemu jeziku in nemški kulturi. Kje je v istem času jadrala brez redkih izjem naša gospoda in kje narodne dame? Mislim, da veste, da je danes isto. Toda, če primerjamo, koliko je napredoval po vojni starokopitni kmet in koliko napredna gospoda, vidimo, da je kmet storil velike korake v prosveti in obdelavi zemlje, gospoda pa je pokazala nazadovanje. To je resnica. Prvi je napreden, drugi pa se mora imenovati napreden. Če kdo ni močan, mora izzivati in na korajžo klicati, da se ga kdo boji.

Boljše, kakor pri gospodi, ki šteje gosposke prednike več let nazaj, je razmerje med kmetom in izobražencem. Da pa ni tako, kakor bi bilo želeti, je krivda v tem, da slovenska mladina kaj rada sega po tem, kar je novo.

Marsikatero dekle, ki gre za melec dni v mesto ali trg za natakario ali služkinjo, se nauči lepo govoriti in drago se oblačiti. Mnogim fantom, ki pridejo od vojakov, se zdi imenitno, če jim uide kaka srbska beseda. Če pa stariši pošljejo v šolo sina, ki ga namenijo za gospoda, ta zaradi tovarišije, ki mu prija, čisto izgubi vez z domom in do vsega domačega. V šoli ga koj od začetka strašijo: »Če se nočeš učiti, pa pojdi svinje in krave past!« Tovariši se potem iz tako ozmerjanega fanta norčujejo in temu se prične kmečki stan s kravami in svinjami zdeti grd. Vedno bolj se sramuje svojih kmečkih sorodnikov, ki ga pri-

dejo v mesto obiskat in prečesto se zgodi, da fant pred tovariši zataji mater ali očeta, ker sta prekmeekega napravljena. Ko pride na počitnice, se s svojimi sovrtniki ne mení več, celo k maši se sramuje hoditi med preproste ljudi, raje se potika z drugo jaro gospodo po prostorih nad žagradi. Da ne postane iz takih študentov izobraženstvo, ki bi bilo s kmetom eno, je razumljivo. Kakor sem rekel, šola odtujuje otroke stanu njegovih staršev. Na učiteljsku, kjer bi moral vsak gojenec dobiti nekaj kmečke strokovne izobrazbe, ker jih gre večina na kmete v službo, se učijo Tyrševe ideologije, o tem pa, kar bi jim koristilo med kmečkim ljudstvom in s čimer bi kmeta kulturno dvigali, pa slišijo prav malo ali sploh nič.

Del krivde, da je naše izobraženstvo v večini tuje kmečkemu stanu, je pa tudi na kmečkih očetih in materah, ki pošljejo svojega sina ali hčer v šolo. Oče pošlje otroka v šolo, ali zaradi neke dolžnosti, ali pa, da bi sin povzdignil ugled njegovega rodu. Odtod taka razočaranja, če ta ali oni postane faliran

študent. Prečesto ob slovesu oče pravi: »Le uči se, da boš gospod in se ti ne bo treba mučiti na kmetih!« Pozabi pa čisto pristaviti: »Priden bodi in glej, da boš ljudem kdaj koristil. Glej vate ne upam samo jaz, ampak vsa vas in ves slovenski narod. Ostani jim zvest!«

Zato so tako redki inteligenti, ki s kmetom resnično čutijo in jim je napredek slovenskega naroda pri srcu.

Oče, tudi tebi bodo morda razmere dopuščale, da boš lahko poslal sina v šolo. Ne puščaj ga od doma, če mu nisi prej vcepil v srce ljubezni do domače grude in domačih navad. Mati, ki boš morda kdaj odpravljala v šolo otroka z željo, da postane gospod, naroči mu, naj si izbere stan, kjer bo ljudem največ koristil in naj se ne druži z mestnimi »barabicami«. Če bodo kmečki starši storili svojo dolžnost, da bodo ohranili sinove in hčere zveste vsemu domačemu, bodo zrasli iz kmečkih otrok izobraženci, ki bodo z narodom eno in ne bodo vihali nosov nad vsem kar je slovensko in kar je kmečko. Hlatter,

Do 1. oktobra...

V teku enega samega tedna se je mednarodni položaj popolnoma preobrnil iz veselega pričakovanja mirne poravnave med češkoslovaško državo in Nemčijo v najhujšo sovražno napetost, ki je privedla do tega, da je Češkoslovaška docela mobilizirala vso svojo vojsko. Kaj se je zgodilo?

Zavezniki privolili v okrnitev ČSR. Potem ko sta se bila angleški ministrski predsednik Chamberlain in nemški vodja Hitler na sestanku v Hitlerjevem gradiču v Obersalzbergu v petek 18. septembra domenila, da naj se spor med ČSR in Nemčijo reši na mirnem način, je Chamberlain takoj nato na sestanku s francoskim ministrskim predsednikom Daladierom v ponedeljek 19. sept. sklenil dogovor med Anglijo in Francijo, da naj se tako zvano sudetsko vprašanje reši takole: Sudetske pokrajine, v katerih prebiva več kot 75% Nemcev, se priključijo k nemški državi. Ostali okraji, kjer je Nemcev manj, dobe avtonomijo. Prav tako naj dobe avtonomijo tudi tisti okraji, kjer bivaajo druge manjšine nečeške narodnosti. Nove meje ČSR naj zajamejo velesile, kakor tudi vse ali nekatere sosednje države.

Odpor proti taki rešitvi. Ta velika žrtev, ki sta jo storili Anglija in Francija, da se izogneta svetovni vojni, se je seveda v širokih krogih evropskega javnega mnenja, posebno pa v parlamentarni opoziciji tako v Parizu kakor v Londonu, razumela kot izdajstvo nad češkoslovaškim narodom in kot popolna kapitulacija dveh evropskih veledemokracij pred Hitlerjem. To čustvo se je še povečalo, ko je sovjetska vlada na vprašanje Češkoslovaške, ali ji bo prišla z oboroženo silo na pomoč, če se upre angleško-francoskemu načrtu, odgovorila, da bi to sicer rada storila, da pa ne

more, ker je Francija svojo pomoč odrekla. Spriču tega je nastalo močno javno mnenje in moralno razpoloženje oziroma ogorčenje, čigar vpliv in posledice so se kmalu pokazale.

ČSR pod silnim pritiskom sprejme. Chamberlain in Daladier sta svoj načrt sporočila Pragi že istega dne, t. j. 19. sept. nakar je vlada ČSR odgovorila, da se želi pogajati z Nemčijo naprej v duhu popustljivosti in pomirljivosti. Toda Anglija in Francija, ki sta se bali, da ne bi Nemčija napadla Češkoslovaške in tako sprožila plaz splošne vojne, se s tem nista zadovoljili in začeli silno pritiskati na praško vlado, da predloge velesil sprejme brezpogojno. Češkoslovaški je krvavelo srce in je odgovorila, da sprejme predlog Pariza in Londona kot podlago rešitve obstoječega spora. Zdaj pa je francoski poslanik del Croix dr. Beneš izjavil, da bo Francija Češkoslovaško pustila popolnoma na cedilu, če se ne ukloni njenim zahtevam oziroma predlogu Chamberlaina in Daladiera, naj potem Nemčija stori, kar hoče. Nato je češkoslovaška vlada dne 21. septembra ponoči sprejela angleški in francoski načrt v celoti.

Nova vlada v ČSR. Toda kmalu se je pokazalo, da prisiljena stvar ni dobra in da bodo morala prizadevanja Anglije, da ohrani mir za ceno celosti češkoslovaške republike ali pa mogoče za ceno njenega obstoja roditi neuspeh. V Pragi je strašno ogorčenje češkoslovaškega naroda, ki je izvedel za ponižanje, ki ga je doživela njegova država, privedlo do tega, da je takoj drugega dne odstopila vlada dr. Hodže in da je predsednik republike dr. Beneš moral sestaviti novo vlado, kateri je na čelu general Sirovy. Ta vlada ima značaj vojaške diktature, ki ima namen, da se v tako težkih okoliščinah ohrani mir in red ter da se okoli močne vlade zgrne ves narod v popolni edinosti. Predsednik republike je obenem tudi odredil, naj češkoslovaško vojaštvo mirno izprazni sudetske predele.

Oglasila se Poljska in Madžarska. Nepričakovano sta sedaj nastopili na mednarodnem poprišču Poljska in Madžarska, ki sta zahtevali, da mora Češkoslovaška, ki je privolila v odstopitev sudetskih krajev Nemčiji, odstopiti tudi Poljski in Madžarski one obmejne dele

Dobro in poceni

kupite vsakovrstno oblačilno blago pri staroznani manufakturni trgovini

Janko Češnik

Ljubljana, Lingarjeva ulica 1.

K A J J E N O V E G A

OSEBNE VESTI

o 80letnik je postal stari Krekovec Frane France v Ljubljani. Bog ga živi!
o 60 letnik je postal stolni kanonik in dekan ter priznani naš glasbenik in zborovodja dr. Fran Kimovec. Na mnoga letal!
o Osebnosti. Na bogoslovni fakulteti v Ljubljani je bil imenovan za profesorja filozofije dr. Franc Janžekovič, doslej bogoslovni profesor v Mariboru.

DOMAČE NOVICE

d Cerkev Male sv. Terezije na Kodeljevem pri Ljubljani blagoslove v nedeljo, 9. oktobra.

d 12.000 ljudi se je udeležilo proslave na novem letališču v Levcu pri Mariboru. Na letališču so bile tudi bojne vaje.

d Ob prisotnosti bana dr. Natlačenja so blagoslovili te dni Delavski dom v Celju.

d Ob navzočnosti bana dr. Natlačenja so 18. septembra odprli novo cesto Frankolovo-Bukovje. Navzoča sta bila tudi celjski župan Mihelčič in senator Smodej.

d Izgubila službo, ker je prepozno nastopila službo. Eleonora je bila sprejeta za perico v večjem hotelu. Na podlagi dogovora bi bila morala službo nastopiti naslednji ponedeljek med 7. in 8. uro; ko je vse dopoldne ni bilo, je hotelir sprejel drugo perico. Eleonora je prišla šele ob 16 ter hotela službo nastopiti, hotelir pa jo je odklonil, češ da je ne rabi več, ker je ta čas dobil drugo perico. Eleonora je iztoževala 14dnevno mezdo, ni pa mogla navesti popolnoma nikakega opravičljivega razloga, zakaj je prišla šele pozno popoldne v službo. Hotelir je seveda odklonil vsako plačilo. Eleonora je izgubila službo. Razlogi: Po § 239 št. 3 obrt. zakona sme

službodavec brez odpovedi odpustiti službojnika, če ta brez odobritve ali po zakonu priznanega zadržka zapusti delo ali svoje dolžnosti ne vrši ali vprav noče vršiti in tega svojega početja zadostno ne opraviči. Sodišče je smatralo, da je tožnica brez opravičila zapustila službo oziroma je sploh nastopila ni, torej ni vršila svoje dolžnosti, vsled česar jo je hotelir opravičeno odpustil.

d Oblastem se je posrečilo prijati znane razbojnika Kodra Jožefa, ki je že nekaj let strašil zlasti po Štajerskem in po Dolenjskem. Ima na vesti več vlomov, ropov in tudi ubojev. Razpisana je bila nagrada 3000 din za tistega, ki pripomore oblastem, da ga dobe v roke. Prijeli so ga na Primorskem orožniki iz Št. Vida pri Stični, ki so ga po kratkem zaslišanju na svoji postaji poslali naprej v Maribor. Več o tem berete lahko na strani 9.

d 20.000 ton pšenice je kupila Švica v Jugoslaviji. Te pšenice pa ne bodo izvažali v Švico letos, pač pa šele prihodnjega pomladi. Po novem sporazumu bo Švica dobila v zameno za švicarsko plemensko živino večje količine naše koruze. Urejen je tudi plačilni promet.

d 1000 vagonov sliv bo letos prodala Bosna inozemstvu.

d Česa vsega so tatovi zmožni. Pri posestniku M. Skrubu v Topolšici pri Mariboru je neznani vlomilec vdrl v stanovanje ter odnesel: 5 moških obk, blago za obleko, veliko perila, 3 pare čevljev, 2 klobuka, 2 žepni uri, 25 srebrnih avstrijskih kron, 10 kilogramov prekaženega mesa in 5 kg masti v skupni vrednosti 7600 din. S pomočjo železnega sekača je vlomilec s silo odprl vrata ter vdrl v hišo, potem pa je zopet neopažen odšel s plenom. Kakih 600 korakov od Skrubove hiše se je vlomilec v gozdu preoblekel. Pustil je svojo staro obleko in raztrgane čev-

Flajšer Ivan »Perkmanov« iz Brezine, občina Brežice, je bil leta 1915 ujet na ruskem bojišču. V Rusiji se je oženil in imel službo državnega lovca. Toda na domovino ni mogel pozabiti in je vedno želel priti domov. Pred nekaj dnevi se je z ženo in otroci vrnil v svoj domači kraj.

lje ter se oblekel v prazno obleko, ki jo je ukradel. Tam je tudi ostavil dvocevno lovsko puško, s katero se je oborožil pred svojim vlomilskim pohodom. Puško je tudi najbrž kje ukradel. Orožniki, ki so vršili preiskavo, so osumili neke brezposelne postopače, ki so se v kritičnem času klatili v okolici, da so izvršili vlom. Poizvedbe so dognale, da se eden od teh postopačev, brezposelni slikarski pomočnik 27 letni S. V. iz Kranja, nahaja v zaporih okrožnega sodišča v Celju, kamor je prišel zaradi nekaterih pregreh. Preiskava je potem ugotovila, da je Verle v resnici izvršilec vloma pri Skrubu, v teku preiskave pa se je dognala še druga zanimivost, da je namreč prišel Verle skoraj z vsem pri Skrubu ukradenim plenom v zapor ter je Skrubovo obleko in perilo v ječi razprodal svojim zaprtim tovarišem.

d Ker so razveljavili veterinarsko-policijske ukrepe, ki so bili odrejeni zaradi preprečitve širjenja slinavke in parkljevke, so se v sredo 21. septembra spet pričeli redni živinski sejmi v Ljubljani.

d Pri zaprtju ali pa pri močnejši prebavi vzemite jutraj na tešče kozarec naravnega »Franz-Josefa« vode.

d Trg za drva v Ljubljani je odslej na Krakovskem nasipu.

d Ruski general Arhangelski je nedavno dopotoval v Jugoslavijo. Med svetovno vojno je bil načelnik ruskega generalnega štaba. General je prišel pogledat v Belišče pri Osijeku ruske kozake, ki so tam naseljeni. Arhangelski je nazadnje tudi pregledal vojaške ustanove ruskih kozakov. Iz Osjeka je odpotoval v Belgrad.

d Uredimo naše cigansko vprašanje! Po treh letih je našla svojo malo hčerko, ki so jo ukradli cigani, Monika Halužan iz Klejnecva pri Varaždinu. Pred tremi leti je šla Monika s štiriletno hčerko na božjo pot v Marijo Bistrico. V gneči se ji je otrok izmuz-

českoslovaške države na jugovzhodu in vzhodu, v katerih je v večini poljsko in madžarsko prebivalstvo. Sestanek med regentom Horthyjem, ministrskim predsednikom Imredyjem in zunanjim ministrom Kanyo na eni ter Hitlerjem, Göringom in drugimi vodilnimi osebami nemškega režima na drugi strani, služi kot dokaz, da je Nemčija madžarske zahteve osvojila, kakor je brez dvoma osvojila tudi zahteve Poljske. In res se je 23. septembra pri Benešu zglasil poljski poslanik z zahtevo, da naj se Poljski odstopi tješinski okraj. Madžari pa so priredili doma velike manifestacije, na katerih se je postavila ista zahteva glede českoslovaških okrajev, v katerih prebivajo Madžari. To je seveda izzvalo po vsem svetu upravičen hud odpor, ker se jasno vidi, da hočejo Českoslovaško od vseh strani okrniti tako, da bi dolgo ne mogla več obstajati, vsaj ne kot neodvisna država, kar se tudi iz tega razvidi, da je Hitler odklonil vsako jamstvo za prihodnje meje Českoslovaške.

Brezuspešen drugi sestanek s Hitlerjem. V teh okoliščinah je bilo razvidno, kako težaven bo položaj angleškega ministrskega predsednika Chamberlaina, ki se je po dogovoru s Hitlerjem od 18. septembra, odpeljal z le-

talom v Godesberg pri Kölnu 22. septembra, kakor je bilo dogovorjeno. Medtem se je bilo namreč izvedelo še to, da so za odhajajočimi českoslovaškimi četami pritisnili v sudetsko ozemlje sudetskonemški prostovoljci, ki so se orožjem v roki začeli vračati iz Nemčije v Sudete ter so se spopadli z odhajajočo českoslovaško armado, ki se je na povelje takoj vrnila, da prepreči, da se ne bi zgodilo kaj hujšega češkim državnim služabnikom, ki so še ostali na svojih mestih. V Godesbergu sagem pa se je pokazalo, da Chamberlain, ki ima doma močno opozicijo, ne more ali pa tudi noče več tako popuščati Nemčiji, kakor je popuščal doslej. Chamberlain je Hitlerju predlagal, naj se ne prenaagli in naj sudetskega ozemlja ne zasede s svojo armado, dokler se stvar ne uredi na povsem miren način. Nadalje je odločno odklonil zahtevo Poljske in Madžarske in predlagal mednarodno komisijo za določitev nove meje med Českoslovaško in Nemčijo, kakor tudi, da mora tudi Nemčija jamčiti za bodočo mejo českoslovaške države. Vse to pa je Hitler odklonil, tako da so se pogajanja razbila in je Chamberlain sprejel od Hitlerja ultimatum, naj ga sporoči praški vladi, katera mora nanj odgovoriti do 1. oktobra t. l.

Tudi Švica in Češkoslovaška proti komunistom

Na zadnji seji švicarske zvezne skupščine je govoril član zveznega sveta za gospodarstvo Obrest, ki je odločno zavrnil vesti, ki se širijo iz marksističnih virov, češ da Švica v primeru vojne ne bi imela hrane niti za 14 dni. Obrest je v svojem govoru poudaril, da ima Švica dovolj rezervne hrane. Ko se je razprava nadaljevala, so socialisti predlagali, da naj se v kantonu Vat umakne prepoved delovanja komunistične stranke. Odgovarjal jim je sam zvezni predsednik Baumann, ki je med drugim rekel, da po vsej politični objektivnosti ne more nihče tajiti, da bi švicarski komu-

nisti ne delali po navodilih iz tujine in da bi zato ne bili nevarni za državo.

Proti komunistom je nastopila te dni tudi praška policija. Dne 23. septembra je vdira praška policija v prostore komunistične stranke. Pri preiskavi je našla mnogo obtežilnega materiala, zlasti letakov, s katerimi so komunisti hoteli razkrojiti češkoslovaško armado. Razen tega so komunisti že nekaj dni hujskali praško prebivalstvo in prebivalstvo drugih češkoslovaških mest k nemirom. Policija je strankine prostore zapečatila.

nil iz rok in izginil. Mati ga je iskala, a brez uspešno. Prepričana je bila, da so ga ukradli cigani in odpeljali. Mači je začela hoditi na vsa božja pota, misleč, da bo že nekje našla svojega otroka. In res je pred dnevi šla na božjo pot na Krški vrh pri Krapini. Na prostoru pri trgu je zagledala malo razcapano dekletce s pokvarjeno desno roko in brez enega očesa. Dekletce pa je tudi spoznalo svojo mater in priteklo k njej. Orožniki so se prepričali, da je bil otrok res hčerka Halužanove ter so prijeli cigana in ciganko, ki sta otroka prepeljavala iz kraja v kraj in ga porabljala za to, da je prosjačil. Če ne bi orožniki pravočasno odpeljali zločincev, bi jih razjarjeni ljudje pobili.

d Po ravnatelju Putnika Slovenca Vladimira Peršetu so imenovali most čez reko Mlevo v Homoljskih gorah (v vzhodni Srbiji) zaradi njegovih velikih zaslug za dvig tujkega prometa.

d Ker je mojster kršil pogodbo. Zdravko je bil sprejet za pekovskega pomočnika v glavnem za raznašanje kruha strankam. Neka dne je Zdravko izstopil in tožil nato mojstra na plačilo 14 dnevne mezde. Mojster je pri razpravi trdil, da je Zdravko sam izstopil iz službe. Ta je priznal, da je res sam izstopil, to pa zato, ker je mojster kršil pogodbo. Dogovorjeno je bilo namreč, da bo mojster dal na razpolago kolo za razvažanje kruha, česar pa mojster ni storil. Prvotno je Zdravko uporabljal svoje lastno kolo, potem mu ga je posojal mojstrov sin, končno pa se je ta naveličal take prijaznosti in posojanje kolesa odklonil. Zdravko je en dan raznesel kruh peš, naslednjega dne pa se je uprl, zahteval knjižico in odšel. Pri razpravi so se njegove trditve izkazale za resnične. Mojster je bil obsojen v plačilo. Razlogi: Po § 238 št. 2 obrt. zak. mora službojemnik brez odpovedi izstopiti iz službe, ako službodavec krši pogodbo. Sodišče je bilo mnenja, da je mojster kršil pogodbo, ker pomočniku ni dal na razpolago kolesa, kakor je bilo dogovorjeno. Zdravko je tedaj opravičeno izstopil iz službe, mojster pa je bil po § 241 obrt. zak. dolžan plačati mezdo za 14 dni. Priziv ni imel uspeha.

d Svoj tridesetletni jubilej je obhajalo oni večer pri pogrjenih mizah Združenje pekovskih mojstrov v Mariboru. Če so bili tega jubileja tudi deležni mariborski reveži — nam ni znano.

d Gibanje vlog pri hranilnicah v avgustu 1938. Po podatkih Zveze jugoslovanskih hranilnic v Ljubljani so znašale vloge pri 29 slo-

venskih samoupravnih hranilnicah dne 21. avgusta 1938 1.089.910.675 dinarjev. V primeri z 31. julijem so narasle vloge na knjižnice za 1.322.066 na 638.996.035 din, medtem ko so vloge v tekočem računu znašale 450.914.640 dinarjev. Vloge na knjižnice so narasle pri devetih hranilnicah, vloge v tekočem računu pri 8, skupne vloge pri 8 hranilnicah. Število vlagateljev na knjižnice je znašalo 127.259, vlagateljev v tekočem računu 6.550, skupno število vlagateljev 133.809. Zelo razveseljivo sliko pokaže primerjava s stanjem vlog pred enim letom, torej dne 31. avgusta 1937. Tedaj so znašale vloge na knjižnice 601.3 milij. din, vloge v tekočem računu 411.6 milij., skupne vloge pa 1.013 milij. din. Torci so narasle v enem letu vloge na knjižnice za 37.6 milij. din, vloge v tekočem računu za 39.3 milij., skupne vloge pa za 76.9 milij. din, kar je izredno ugoden pojav, ker tudi v normalnih časih prirastek vlog navadno ni bil večji.

— V zastarelih primerih zapeke, združenih z zlato žilo in otokom Jeter, je pravi blagoslov naravna »Franz-Josefovica« grelna voda, če jo uživamo tudi v malih množinah. »Franz-Josefovica« voda milo deluje in zanesljivo otvarja, pa se poleg tega tudi po daljši uporabi skoraj nikdar ne izkaže ne- učinkovito. (Zdr. rev. št. 37. 30474/35)

d Nazadnje sta se pa le vzela. Zanimivo poroko so doživeli nedavno v neki vasi v okolici Sanskega mosta. Poročila sta se neka Hava Ključanin in Ehdem Krnič, ki sta

bila rojena istega dne, isto uro in isto minuto, in sicer 4. julija 1919. Pa nista bila dvojčka, saj se drugače ne bi vsak drugače pisala. Svoja otroška leta sta preživela skupaj, skupaj sta pasla krave in se igrala. Mlada pastirčka sta postala tolika prijateljca, da nista mogla živeti drug brez drugega. Kmalu sta si obljubila prijateljstvo in zvestobo do groba. Sklenila sta se nazadnje — zdaj sta stara 19 let — tudi poročiti. Toda njuni starši so skušali ta zakon preprečiti ter dejali, da vendar ne gre, da bi Ehdem Krnič, ki je sin bega, jemal za ženo Havo, ki je bila samo lepa. Njeni starši so hoteli, da bi se kot takšna lepota morala poročiti s kakim bogatim človekom. Zato so ji tudi prepovedali sestajati se s Ehdemom. Ker pa celi dve leti tudi to ni pomagalo, so se naposled vdali. Ehdem in Hava sta se vzela.

d Ob navzočnosti bana dr. Natlačen so ono nedeljo odprli novi most pri Praprotnem pri Skofji Loki in 1 km nove ceste. Blagoslovitvene obrede je opravil staroškoli dekan in kanonik Mrak. Pet metrov široki most ima 28 m razpetine in 5 m široko, s kockami tlakovano cestišče.

d Ali bomo res imeli dolgo zimo? V soboto zjutraj, dne 17. septembra, se je nudil faranom v Dobrepolju nenavaden pojav. Ko so šli od jutranje sv. maše, so opazili na strehah cerkve, župnišča in šole ter na elektrovoilih in telefonskih žicah ogromne jate lastov, ki so se zbirale, da odlete na jug. Gotovo jih je bilo več desetstisočev. Najstarejši ljudje ne pomnijo, da bi se kdaj zbirale lastovice v tako velikem številu in tako zgodaj. Očanci prerokujejo, da je to znak dolge in mrzle zime.

d Nenavaden posel. Človeka, ki živi od ugrizov psov, imajo v Subotici. Janoš Nagybanyi je bil svoje čase bogat kmet. Pa se je nesrečno zaljubil in potem začel na vse pretege piti. Prišel je na beraško palico in si začel skrbeti za kruh na ta način, da je držal pse, da so ga ugriznili, nakar je šel lastnike tožiti za odškodnino. Nekajkrat se mu je pa celo tako zgodilo, da ga je bogati lastnik psa poklical k sebi, mu ponudil večjo vsoto denarja zato, da je molčal. Zaradi ponovnih vgrizov in ponovnih injekcij, ki jih je dobival v Pasteurjevem zavodu, je njegovo telo že toliko utrjeno, da se mu za vsako nesrebo

Zanimive številke o ljubljanskem šolstvu

Prosvetni oddelek mestnega županstva je sestavil prav poučno in zanimivo statistiko o mestnih in zasebnih ljubljanskih ljudskih šolah. Podatki pričajo o mnogih socialnih in drugih pojavih, ki bodo pač v podrobnostih zanimali vzgojitelje in znanstvenike. Tu navajamo za enkrat le splošne podatke.

Mestna občina vzdržuje pet deških ljudskih šol, na katerih je letos vpisanih 1213 dečkov, lani 1252. Dalje imamo tri dekliške šole s 781 deklicami, lani 852. Občina dalje vzdržuje šest mešanih šol z 2825 učenci in učenkami, lani 2711. Na Grabnu je dalje šola za duševno omejene otroke, ki šteje letos 88, lani 108 gojencev. Na treh zasebnih šolah je bilo vpisanih letos in sicer pri Uršulinkah 219, lani 227, v Lichtenthurnu 292 učenek, lani 308, in v Marijanišču 221 učencev, lani 207.

Na vseh mestnih in zasebnih šolah je bilo letos vpisanih v vse razrede 5640 dečkov

in deklic, lani 5665, torej 15 manj. Na vseh ljudskih šolah je bilo vpisanih v prvi razred 1242 dečkov in deklic. Značilno je dalje, da je bilo letos odprtih na vseh ljudskih šolah 170 razredov, lani jih je bilo 177. Po narodnosti je bilo vpisanih: 5549 Slovencev, 55 Srbohrvatov, 8 Čehoslovakov, 16 Rusov, 8 Nemcev in štirje učenci drugih narodnosti. Po veri je bilo: 5568 katoličanov, 45 pravoslavni, 10 protestantov, 13 starokatolikov, 4 izraeliti in dva brez konfesije. Letopis podaja še druge zanimivosti. Splošno je še vedno velika stiska za šolske prostore in razrede. Na nekaterih šolah so morali celo sobe za učila spremeniti v učilnice. Poslopja ljudskih šol so v zdravstvenem pogledu dostikrat v velikih težavah in borbah, kajti v njih so nastanjene še druge šole, tako meščanske in nadaljevalne. Mnoge učilnice niso ves dan prezračene,

niti treba ni več zglasiti. Pravi pa, da si na ta način zasluži toliko denarja, da ga vsak dan posreblje nekaj kozarčkov.

d Proti tihotapeem alkoholnih pijač so odločno nastopili na zadnji seji gostilničarskega združenja v Banjaluki. Kot vzrok za to navajajo dejstvo, da nimajo škode zaradi takšnega tihotapstva samo gostilničarji, ki jim tihotapeci uspešno konkurirajo, pač pa tudi država, banovina in občina, ker ne dobe trošarine od vtihotapljenih alkoholnih pijač. Poleg drugega so na seji tudi sklenili zaprositi na merodajnih mestih, naj ne izdajajo v prihodnjih dveh letih nikakih novih dovoljenj za točenje alkoholnih pijač. Ta ukrep naj bi veljal za vso vrbsko banovino.

d Poskrbite za nadmestno delo! Dnevni kop v Dobrni, kjer je podjetje Dukič 20 let odkopavalo za TPD premog kar na prostem — »na dnevu«, je izčrpan in ves premog odkopan. S tem izgubi delo nad 400 ljudi. 50 jih je že odslovljenih, 115 jih bo ob prihodnjem plačilnem dnevu, drugi pa prihodnja dva meseca. S tem bo končan tudi za TPD eden najdonosnejših poslov. Leta 1917 je zaradi velikanskega deževja potegnil plaz tik pod cerkvico v Retju. Bali so se, da bo napravil neprecenljivo škodo, a preden je zasul dolino, se je ustavil. Za seboj pa je pustil odkrito ogromno plast najlepšega premoga, ki so ga kar na debelo lahko odkopavali brez težav, večkrat celo z lopatami. Nakopali so ga na leto po 500.000—600.000 ton, več torej kot v vseh jamah skupaj. Ni čuda, da ga je enkrat zmanjkalo. Zmanjkalo pa je tudi dela in zaslužka za stotine delavskih družin. Rudarsko glavarstvo je razpisalo za oni petek obravnavo v Trbovljah, kjer se bodo posvetovali, kam z odpuščenimi delavci sedaj tik pred zimo. Pozivamo oblast in podjetje, da storita vse, da se odpuščeni drugod zaposlijo.

d Ali je dovoljeno v gradbenem podjetju deseturno delo? Neko podjetje je zaposlovalo po 60 do 70 delavcev na dan; delalo se je po 10 ur na dan in so delavci prejeli za te ure običajno mezo. Po pravilnem izstopu je zidar Jože tožil podjetje za 3249.50 din. Tožbo je utemeljeval s tem, da je bilo v podjetju zaposlenih vedno preko 15 delavcev, da je tedaj tako podjetje smatrano za industrijsko v smislu zakona o zaščiti delavcev; de-

Pred tridesetimi leti

Dne 20. septembra pred tridesetimi leti sta padli dve slovenski žrtvi, 15 letni četrtošolec Ivan Adamič in strojnik Narodne tiskarne Rudolf Lunder, 24 let star, ustreljena od vojakov 27. avstrijskega pešpolka, ki je nosil ime po kralju Belgijcev in ki je tiste dni bil poslan od vlade na ulico, da z vsem vojaškim aparatom takratne ljubljanske posadke vred kroti manifestacije in demonstracije Slovencev kot odgovor na surovi napad, ki so ga bili uprizorili nemčurji v Ptuj v nedeljo 13. septembra o priliki 25. skupščine Družbe sv. Cirila in Metoda.

»Slovenec« je takrat priobčil članek izpod peresa pokojnega dr. Kreka, kjer čitamo tudi sledeče:

»Moč sovraštva je rešila moč ljubezni. Oj, sovražijo nas, ogabno, umazano, bolj nego lju-

bijo red in mir; kot bi jim bilo sovraštvo ukazano, kot bi izvrševali z njim človeške in državne dolžnosti. Sovražijo nas, vse brez razločka, brez izjeme. Zato pa v nedogovorjenem soglasju kipi himna ljubezni do rodne zemlje, do uboge vdove, zapuščene in do vseh njenih otrok, do vsega nesrečnega slovenskega naroda, med njimi na dan. In ko v izmerjenih taktih, ki po njih stopajo sinovi in hčerke tega naroda po trdem tlaku, veličastno odmeva ta himna, ne veš, jeli bi prej sklonil svojo glavo in poljubil mrzli rakvi, jeli bi razširil svoje roke in v dolgem, gorkem objemu oklenil vse te tisoče, ki jo pejejo, vse tiste stotisoče, ki danes od Drave do Jadranskega morja ponavljajo, da smo bratje med seboj, in da imamo bratovske dolžnosti, ki jih nikdar pozabiti ne smemo.«

veta in deseta delovna ura se šteje za naduro, ki mora biti nagrajena s 50% poviškom na običajno mezo. Jože je tožbo izgubil. Razlogi: Ministrstvo za narodno zdravje in socialno skrbstvo je dne 26. aprila 1932 odločilo, da se smatrajo gradbena podjetja v smislu § 8 t. 8 zakona o zaščiti delavcev za sezonska podjetja, ki delajo izključno sezonsko in ki so izpostavljena prirodnim vplivom. Ta podjetja lahko delajo 10 ur dnevno, ne da bi imeli delavce pravico do kakega poviška. V primeru, da se delo posamezne dneve prekine radi slabega vremena, se sme to delo nadomestiti druge dni, vendar tako, da tekem 6 delovnih dni ne znaša več ko 60 ur na teden. Le če bi bil Jože delal preko 60 ur na teden, bi se moglo govoriti o nadurah, ki bi se morale plačati s 50% poviška na plačo za običajno uro.

CVIČEK pravi dolenjski dobite v Centralni vinarni v Ljubljani.

d Gestilničarska pivovarna v Laškem je baje začela proizvajati lastno pivo. Po poročilih prestolniških časopisov, ki so to vest prinesli, proizvaja pivovarna dnevno okrog 150 hektolitrov piva, vendar pa se bo proizvodnja sčasoma po potrebi še dvignila. Pivo-

varno so sklenili že pred šestimi leti graditi slovenski gostilničarji kot ugovor proti zvezi jugoslovanskih pivovarn, ki so po svoji mili volji navijale cene piva, da je bilo zadnja leta vseskozi skoro tako drago kakor vino. Verjetno, da bo sedaj nastala precej huda konkurenca, kar bo pa samo v korist tistim, ki bi radi pivo pili po znosnejših cenah.

— Kronična zapeka in njene slabe posledice, posebno pa motnje v prebavi, se morejo preprečiti z že davno preizkušenim sredstvom za čiščenje, z naravno »Franz-Josefov« grenko vodo, ki se tudi po daljši porabi izkazuje kot zelo odlična. Oni, ki bolehalo na želodcu in čreveh, pa pijejo »Franz-Josefov« vodo so zelo zadovoljni z okusom kakor tudi z njenim učinkom. Opj. raz. S. br. 30474/35.

d Zajel. Te dni so pri Št. Ilju prekoračili mejo trije mladi begunci iz Grada. Izjavili so, da bi morali 1. oktobra nastopiti vojaško službo. Ker se nočejo boriti, so raje pobegnili v Jugoslavijo.

d Smrtno zadeta se je zgrudila. Lovec Janez Jakič iz Velikega Ločnika pri Turjaku je šel na lov. Ko je hodil ves zatopljen v mislih, da mu zdaj pa zdaj pride »na muho« zajček, je zagledal ne daleč pred seboj veliko medvedko, kako se postavlja na zadnje noge. Korajžna lovska kri pa se ni ustrašila te zverine. Že sta odjeknila dva strela in medvedka se je smrtno zadeta zgrudila na tla. Pri sebi je imela tri mladiče. Ko so mladiči videli, kaj se je zgodilo, so se razbežali v gozdu. Medvedka tehta okrog 200 kg. Zver so pripeljali na lovčev dom, kamor so jo hodili ljudje tudi iz oddaljenih krajev gledat. Na ta svojevrstni plen je pogumni lovec res lahko ponosen.

IZ DOMAČE POLITIKE

p Nemški poljedelski minister Funk se je te dni pripeljal v Dubrovnik s parnikom »Prestolonaslednik Petar«. Na ladji se je vila zastava z nemškim kijukastim križem. Minister Funk se je naselil v vili zastopnika tvrdke Siemens inž. Milorada Dimitrijeviča v Orašcu.

p V korist javnega mira in reda v zvezi z zunanje-političnim položajem v Evropi so do nadaljnje odredbe prepovedani v vsej Jugoslaviji vsi shodi, posveti, sprevodi splošno, kakor tudi zbiranje prebivalstva po ulicah in

Najboljši kruh reže vendarle domovina

Letos je odšlo večje število sezonskih delavcev iz Prekmurja in Podravine v tujino, kjer so upali, da bodo pri delu na polju mogli lepo zaslužiti. Mnogi delavci pa so se vrnili predčasno, ker v tujini niso dobili tega, kar so pričakovali. Pogodbe za delo v tujini so naši sezonski delavci sklenili doma z raznimi posredovalci, ki so obetali izredno ugodne pogoje. Te lepe ponudbe so marsikoga pripravile do tega, da se je odločil iti na sezonsko delo v prepričanju, da se bo na jesen vrnil z lepo vsoto z delom prislužnega in prihranjenega denarja. Na žalost pa posredovalci, ki so vabili delavce na sezonsko delo, niso govorili resnice in tako se vračajo delavci razočarani z dela nazaj v domovino. Delodajalcem v večini primerov niso hoteli plačati toliko, kolikor so se delavci dogovorili s posredovalci. Tudi delovni čas je bil mnogo daljši kakor po dogovorih. Kako malo so mo-

gli nekateri zaslužiti, dokazuje najbolj dejstvo, da so morali za kritje potnih stroškov pri povratku v domovino prodajati razne stvari, da so prišli do potrebnega denarja. Mnogi od njih priznavajo, da še nikdar v življenju niso tako pridno delali kakor zdaj na sezonskem delu v tujini in da bi doma, če bi tako delali, zaslužili neprimerno več. Mnogi delavci, ki so bili dogovorjeni tako, da jim je gospodar dajal hrano, so se pritoževali, da je bila hrana glede na težko poljsko delo, prelahka in da so s svojim skromnim zaslužkom dokupovali hrano, tako da jim ni ostalo od zaslužka skoraj ničesar. Tako so zopet letošnje leto sezonski delavci spoznali, da je še vedno najboljši kruh tisti, ki ga reže domovina. Za drugo leto pa naj se vsakdo temeljito premisli, preden se odloči za delo, ki mu bo prineslo morda le dvomljiv uspeh in razočaranje.

drugih javnih krajih. Prestopki se zelo strogo kaznujejo. Od te prepovedi je izvzeto zbiranje ljudi zaradi kupoprodaje na trgih in sejnih, zaradi izvrševanja verskih obredov, zaradi kake gospodarske, kulturne ali dobrotvorne prireditve. Nikjer pa ne sme biti govorov s politično vsebino.

p Bolezni je več sort. Namestnik voditelja Hrvatov dr. Vladka Mačka inž. Avgust Košutič je te dni odpotoval s svojo soprogo v francosko letovišče Vichy, kjer misli ostati nekaj tednov na zdravljenju. Z njim vred je odpotoval tudi poslanec b. HS dr. Sigismund Čajkovec. Zakaj se je obema naenkrat tako prijubilo francosko letovišče, o tem javnost ni poučena.

p Nočejo prave svobode. Dne 21. septembra se je pripetil v vasi Selevcu, kraj jasenjski nemil dogodek, ki ga je povzročil Dimitrije Ljotič, odvetnik iz Smedereva. Ob 10 je prišel Ljotič v to vas, da se sestane s svojimi pristaši, kakor je to prej sporočil oblastvom. Čeprav ni prijavil shoda, so njegovi ljudje raznesli letake, da bo danes shod najprej v Selevcu, nato pa v Bilibovcu in Goloboku. V Selevcu se je zbralo okoli 250 ljudi. Ker je bilo očitno, da bo Ljotič imel shod, je odposlanec oblasti opozoril najprej K. Majstoroviča, popa iz Azanje in predsednika krajevnega organizacije »Zborac«, nato pa tudi Ljotiča samega, da shoda ne more biti, ker ni po zakonu prijavljen in tudi ne odobren. Ljotič je odgovoril, da bo shod in da bo govoril, oblast pa naj svoje stori. Takoj nato je Ljotič vstal in začel govoriti. Njegove prve besede so bile težka žalitev in klevete najvišjih državnih činiteljev. Prisotni uradnik je Ljotiča opomnil, da tako ne sme govoriti, toda Ljotič je svoj govor nadaljeval v enakem duhu. Uradnik je nato prepovedal Ljotiču takšno govorjenje, a ker ga Ljotič ni poslušal, mu je zapovedal, da gre z njim na občinsko sodišče. Na poti do občinskega sodišča so ju spremljali vsi zborovalci. Ko je Ljotič stopil na občinsko sodišče, je množica vrgla več kamnov v službujoče orožnike. Eden izmed orožnikov je ranjen na glavi. Orožniki so nato pozvali prisotne, da se razidejo, ker pa se niso hoteli pokoravati ukazu in tudi ne prenehali z napadi, so orožniki po določitih svojih službe in v silobranu nekajkrat ustrelili iz

svojih pušk, nakar so se vsi prisotni razbežali. Pri tem je kmet Radoslav Torlaković iz Selevca dobil strel v želodec in je po izvršeni operaciji umrl v smederevski bolnišnici.

p Ker se bližajo volitve? Za vstop v JRZ so se pred kratkim odločili številni pristaši JNS iz šibeniške okolice. Odposlanci šibeniške JRZ so imeli nekaj sestankov, na katerih so bili navzočni tudi najodličnejši veljaki tamkajšnje JNS. Zanimivo je, da so ti brez nadaljnega in brez kakšnih posebnih pomislekov zapustili svojo prejšnjo stranko JNS in se vpisali v JRZ. Kakor pišejo hrvaški časopisi, vlada podobno razpoloženje oziroma nerazpoloženje za JNS tudi po nešteli drugih krajih šibeniškega okraja. Celo to pravijo, da utegne v kratkem prestopiti k JRZ vsa organizacija tudi šibeniške JNS. Utegne se zgoditi isto, kakor se je v Splitu, kjer so pristaši JNS pod vodstvom poslanca Maštroviča skupno »preselili«.

p Zahtevajo svobodo zase, drugim je odrekajo. Dne 4. in 18. septembra sta bili zborovanji v Podravske bregovih in v Zlatarju. O teh pravi uradno poročilo sledeče: Pristaši bivše hrvatske seljaške stranke so imeli 4. septembra v Podravske bregovih zborovanje. Po zaključku zborovanja se je okoli 30 članov te nezakonite organizacije dr. Mačka vračalo domov ter med potjo napadlo s kamenjem in koli nekaj kmetov iz vasi Dubrovača. Enemu izmed teh kmetov so zlomili rebra, dvema drugima pa prizadeli več lažjih poškodb. Napadeni so bili pristaši HSS, napadli pa so jih zato, ker so bili v prijateljskih stikih s kmetom Stjepanom Stajcerjem, ki je pristaš JRZ. Isti ljudje, ki so napadli te kmete, so takoj nato z nožem in kamenjem navali tudi na Stajcerja, ta se je komaj rešil z begom ter se skril v stanovanju nekega svojega prijatelja, pri katerem je tudi prenočil. V nedeljo 18. septembra je bilo v Zlatarju zborovanje pristašev bivše HSS, na katerem je govoril tudi dr. Ivan Pernar. Na zborovanje je prišel proti koncu tudi kmet Alojz Hojič iz Lovrečka. Med govorom je nekaj ugovarjal. Navzoči so zaradi tega napadli Hojiča, ga pretepli ter tudi ranili z nožem.

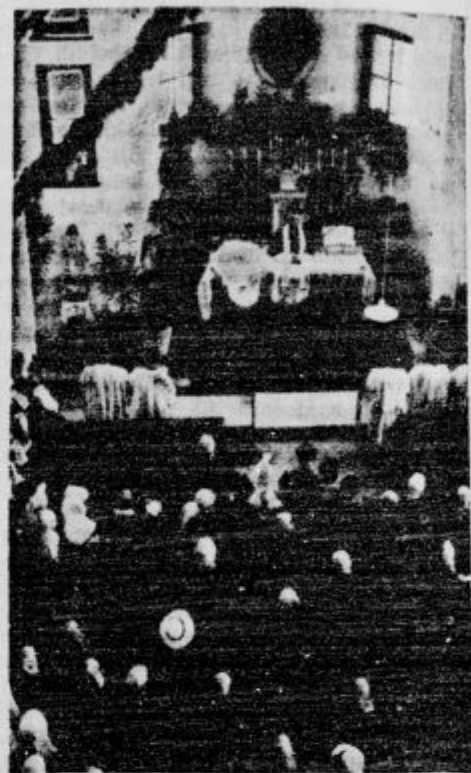
p Celjsko sodišče preganja znanega Bulca Franca, posestnika iz Mirne ter je bila za njim izdana tiralica. Gospod Bulc je po tej tiralici osumljen zločina naklepne usmrtnice.

p Najnovejši dogodki dokazujejo pravilnost sedanje jugoslovanske politike. Belgrajska »Samouprava« piše: »Českoslovaški primer je velik opomin za vse male narode in manjše države v Evropi. Toda českoslovaški primer kaže še več, in sicer, kako lahko se nekaterim državam na zahodu dajejo obljube, katere se pa pozneje ne izpolnjujejo, kar dejansko zmanjšuje prestiž in moralne simpatije onega, ki je Česko pripravil do korakov, ki so jo spravili sedaj v brezizhoden položaj. Tako postopanje pa lahko spravi v propast tistega, ki se je tako nepremišljeno naslanjal na tako lepo dane obljube iz inozemstva. Svoja izvajanja zaključuje z ugotovitvijo, da so dogodki, ki zadnja dva meseca vznemirjajo vsa Evropa, znova potrdili pravilnost zunanje politike, ki jo zadnja tri leta vodi v Jugoslaviji sedanja vlada, ki ima zasluge, da se ni dala zavesti od sirenskih glasov, temveč je poslušala samo glasove iz svojih vrst.«

p Malo rešetanja. Minister za telesno vzgojo dr. Buič, ki je nedavno odstopil, je bil imenovan za bana primorske banovine, kar

Novo svetišče v Ljubljani

V Ljubljani nastajajo nova svetišča božja. Prva je bila po vojni sezidana cerkev sv. Frančiška v Šiški; potem cerkev sv. Cirila in Metoda za Bežigradom. Kmalu nato cerkev Svete Družine v Mostah. Lani je bila za silo dogotovljena cerkev sv. Mihaela na Barju. Letos oktobra bi blagoslovljena cerkev Male Terezike na Kodelju.

ljem. Dne 18. septembra t. l. pa je bila ob mladinskem zavetstvu v Zeleni jami, ki ga zida Vincencijeva konferenca Srca Jezusovega v Ljubljani, slovesnost blagoslovitve velike javne kapele sv. Vincencija Pavelskega. Slovesnost blagoslovitve iz izvršil prevz. g. škof dr. G. Rožman. Mladinsko zavetišče sicer ni še popolnoma dogotovljeno, — spomladi se bo z delom nadaljevalo. — javna kapela ob njem pa je toliko dovršena, da je bila predzadnja nedeljo blagoslovljena in se odslej vsak dan v njej mašuje, ob nedeljah in praznikih pa imajo okoliški prebivalci v njej dvojno službo božjo. Ni še sicer plačana, pa z božjo pomočjo in zadarnostjo vernih Slovencev se bo polagoma poplačala. Kapela je veličastna in napravi na obiskovalca prijeten vtis. Zidana je po načrtih inž. Suhadolca. Je 20 m dolga in 10 m široka. Tako je dobil tudi ta delavski okraj Ljubljane svoje svetišče.

Je prejšnji ban dr. Jablanovič stopil v pokoj. Prav tako je bil upokojen ban moravske banovine Predrag Lukič, a na njegovo mesto postavljen dosedanj podban Janiž Krasojevič.

Dopisna trgovska šola v Ljubljani, Kongresni trg 2, vpisuje dnevno. Vsakdo, komur ni mogoče obiskovati ustnega pouka, si more pridobiti s poukom doma v Dopisni trgovski šoli potrebnega znanja in izobrazbe. Zato šolo vsem slojem najtopleje priporočamo. Vse informacije in prospekte daje zavod interesno brezplačno na razpolago.

Vsaka žena

se opozarja na knjigo doc. Matko o mesečnem perilu.

Cena 25 din. — Dobi se v vseh knjigarnah in pri piscu knjige, Ljubljana, Gledališka 4

Stolni dekan dr. Fr. Kimovec, zaslužen slovenski glasbenik, je pretekli teden praznoval 60-letnico svojega rojstva.

NESREČE

n Usoda mladega železničarja. Zo dve leti je delal pri progovnem mojstru v Litiji komaj 19 letni Drobež Alojz na železnici. Po navadi se je iz Verneke skozi Hotič vozil s kolesom v Litijo na delo. Ono jutro pa si je mladi Lojze premislil voziti se s kolesom, ki je bilo najbrže pokvarjeno, ter se je odpravil zjutraj na osebni vlak v Kresnica. Čez Savo se je peljal v domačem čolnu ter se je najbrže zamudil pri zavarovanju čolna na kresniškem bregu Save, tako da je že prej pripeljal jutranji vlak iz Ljubljane na kresniško postajo. Zato je Dobriž stekel proti vlakom. Moral pa je čez strmo nasip ter je prišel do vlaka, ko je le ta že zapuščal postajo. Hotel se je vzbeti na osebni voz, pa je tako nesrečno butnil z glavo na stopnice, da ga je vrglo nazaj na tla, kjer je nezavesten obledel. Delavci v Birolovi apnenici nasproti kresniški postaji, ki so vso nesrečo videli, so takoj odnesli hudo ranjenega in nezvestnega Drobeža v čakalnico, kjer pa je po 10 minutah umrl.

n Taki ljudje bi morali pod stalno strogo nadzorstvo. V okolici Sv. Lenarta v Slovenskih gorah imajo občinskega reveža, katerega se kljub njegovim 83 letom vse boji. Je to Anton Kocbek, ki je imel do sedaj že 10 predkazni. Najdaljša je znašala 6 let, zadnjo pa je odsedel šele lansko leto. Lani je prišel v zapor zaradi namernega požiga, katerega je izvršil iz maščevanja. Dobil pa je za požig le 6 mesecev zapora. Sedaj pa je zagrešil že zopet drugo tako dejanje. Pri posestniku Alojzu Škergetu v Ledineku je zgorela sušilnica za lan in sadje. Požiga je bil osumljen Anton Kocbek, ki je svojo krivdo tudi priznal. Dejal je, da je zažgal iz maščevanja, in sicer zaradi tega, ker ga je meseca julija Škergetova žena nekaj kregala. Starca so spravili orožniki zopet v zapor. Ko bo prišel iz ječe, se ga bodo ljudje že bolj bali, saj strahuje sedaj s svojo požigalsko strastjo vsaj okolice.

n Perica je utonila. V vasi Hrastulje pri Skočjanu je ono soboto dopoldne prala ob potoku Radulja 74 let stara posestnica Marija Zabkarjeva, pomagala pa ji je sosedka Jeričeva. Ko sta obe v glavnem že vse oprali, je Jeričeva odšla domov, medtem ko je stara Zabkarjeva ostala, da opere še ostanek. Najbrže pa je ženi pri delu postalo slabo, ker je ležala na sru, pa je padla v vodo in utonila, dasi tam voda ni globoka. Pozneje jo je zagledal posestnik Trampe, ki je na bližnjem travniku sušil otavo. Ko je prišel bliže, je videl v vodi ležati žensko. Ko so jo izvlekli je bila že mrtva.

n Čebele usmrtili konja. To se je zgodilo v Razboju v Bosni. Kmet Račič je popoldne s konji prišel domov ter ju privezal ob drevo zraven čebeljuka. Konja sta se približala čebelnjaku, da sta en panj prekučnila. Razjarjene čebele so se vsule nanju in ju začele pikati. Konja sta začela poskakovati, da sta prevrnili še nekaj panjev. Čebele so bile še bolj hude. Konja sta nekaj ur kasneje poginila.

n Ker je vozil na nepravni strani. Hudo avtomobilsko nesrečo v Dobrljuni pri Kostajnici bi kmalu povzročil kmet, ki je na nepravni strani ceste vozil z vozom. Neki nemški avtobus je vozil 30 nemških izletnikov iz Banjaluke proti Kostajnici. Sredi ceste je zagledal šofer kmečki voz, ki se ni hotel umakniti v desno stran, čeprav je šofer dajal signale.

Naš patriotizem jim ne gre v račun

Organizacije JRZ so v nedeljo 18. septembra priredile že nad 100 shodov v proslavo 20-letnice Jugoslavije. Lepo so se ti shodi obnesli po vseh župnijah. Z mirnim srcem ugotavljamo, da so se pristaši JRZ radi odzvali vabilu na te proslave, a prav tako tudi ugotavljamo, da so nekateri ljudje smatrali za potrebno, da tudi v tako slovesnih trenutkih pokažejo svojo nestrpnost. Nič se ne čudimo če je neke v ljubljanski okolici poslala na tako slovesnost neka organizacija nekaj svojih godrnjačev. Ljudje so pa hitro napravili red in jih postavili na zrak. Tudi temu se ne čudimo, če si je upal neke na Dolenskem na takem veličastnem shodu nastopiti fantič s sokolskim znakom in si je upal ugovarjati.

Avtomobil je moral po ozki cesti voziti nekaj časa počasi za vozom. Ko so pa prišli do širšega dela ceste, je šofer dal znak in pognal. Pa se je že zgodila nesreča. Avtomobil se je na viseči cesti nagnil in zvrnil v jarek. Potniki so se le nekoliko opraskali, pa tudi vozilo se ni dosti potrolo. Z osebnimi avtomobili so potnike prepeljali v Zagreb, a iz Zagreba so naročili rezervne dele za avtobus. Kmet jo je med tem časom z vozom popihljal.

n Tudi bik lahko postane stekel. Steklina je sicer pasja ali mačja bolezen, ki pa je nevarna tudi drugim živalim in tudi človeku. Na posestvu bogatega posestnika Lazarja Budišina pri Veliki Kikindi sta pred nekaj časa dva psa ugrizla dva kmetova bika. Nihče so ni za to brigali, dokler bika nista nekega dne stekla in nato poginila. Ko ju je občinski konjederec deval iz kože, se je pri tem sam ranil in čez nekaj dni tudi sam stekel. Napad stekline pri možu je bil čez dva dni že tako hud, da so ga takoj odpeljali v bolnišnico. Tako je oblast začela preiskavo ter ugotovila, da sta stekla bika, preden sta poginila, ogrizla tudi več druge govedi ter dva pastirja. Zaradi tega so sedaj cepili zoper steklino ne le tista dva hlapca, temveč celih 170 glav goveje živine.

n Hiša z gospodarskim poslopjem je zgorela posestniku Janezu Kosirniku v Tunjicah.

n Gospodarsko poslopje je uničil požar posestnici Mariji Stare po domače pri Pibru v Zalogu pri Ljubljani.

n Ogromna skala se je odtrgala. Velika nesreča se je pripetila oni dan na novi cesti Prijepolje-Bjelopolje v bližini kraja, kjer je bil ubit in oropan pred nedavnim inženir Bader. Delavci so ob tej cesti polagali mine in razstreljevali neko skalnato steno. Ena eksplozija na tem kraju pa je bila tako silna, da se je nepričakovano odtrgala ogromna skala in pokopala pod seboj šest delavcev, ki so bili na mestu mrtvi.

n Na Ljubljanskem Barju je padla slana. Od onega petka na soboto se je ozračje močno ohladilo in v soboto zjutraj je padla na Barju daleč naokrog močna slana, ki je napravila zaradi spravljanih pridelkov le delno škodo. Slana je v prvi vrsti posmodila perje bučam. Po njivah je opažati na daleč črne lise. Močno je škodovala pozni jesenski ajdi, ki je prav dobro kazala. Tudi fižolu je deloma škodila. Zadnje dneve smo imeli prav toplotno, naravnost vroče dneve podnevi, ponoči zmraten hlad.

Prav tako se nič ne čudimo, če zvemo, da je v neki fari na Gorenjskem, ko je bil shod napovedan, nekdo hodil od hiše do hiše ter agitiral, naj ljudje nikar ne gredo na ta shod. Ljudje ga seveda niso ubogali in so kljub temu šli. Prav tako nas nič ne moti, če se je med moške vrnila celo ženska, ki je med proslavo samo agitirala za to, da se ljudje odstranijo, češ da ne bo dobro, dokler ne bomo združeni z rdečo armado na Ruskem in Španskem. Kot rečeno, vsi tile poskusi, pa najsi prihajajo od koderkoli, v naših ljudeh vere v bodočnost in moč Jugoslavije ter v samozavest slovenskega naroda niso in ne bodo omajali.

n Kovčeg s 300 jurji je izgubil. Belgradski gradbenik Gradimir Novaković se je peljal iz Belgrada v Leskovec. V Nišu je moral prestopiti v lokalni vlak. Odnesele je tjakaj svoj kovčeg, a sam je odšel, da bi kupil nekaj kruha. Ta čas pa je vlak potegnil, a ko je Novaković skušal skočiti vanj, ga je prometni uradnik zadržal. Novaković je hitro telefoniral v Leskovec, naj pošljejo njegov kovčeg, v katerem je bilo gotovine in hranilnih knjižic za 300.000 din. Ko je vlak prispel v Leskovec, ni bilo o dragocenem kovčegu ne duha ne sluha.

n Nekaj smrtnih žrtev je že zahteval novi motorni vlak, ki vozi iz Zagreba v Belgrad. Tako je nedaleč od Belgrada povozil neko žensko, za katero pa zdaj pravijo, da je šla prostovoljno v smrt. Nedaleč od tod pa je te dni motorni vlak povozil nekega kmeta. Poleg tega pa je simpsonski ekspresni vlak ubil v okolici Zemuna še nekega drugega kmeta, ki se je peljal z vozom čez železniško progo ravno v trenutku, ko je pridrvel vlak.

Vsem bralcem »Domoljuba« priporočamo našo domačo trgovino F. I. Goričar, Ljubljana, Sv. Petra cesta, kjer kupite svoje oblačilne potrebnosti vedno najbolje! Opozorjamo na njene oglase v »Domoljubu«!

NOVI GROBOVI

n Z mečem bo pokončan, kdor za meč prime. V Mariboru je umrla Marija Maistrova, vdova po pokojnem generalu. — V Strugah je izdihnil svojo dušo 77 letni mizar in posetnik Matevž Ferkulj, oče g. kaplana v Moravčah. — V češki Pragi je preminil Ciril Globočnik, oče akademskega slikarja. — V Celju je na veke zatisnila oči posestnica Marija Fröhlich-Navratil. — V Varaždinu je nagloma preminul Ljubljčanec dr. Ludvik Debeljak. — V Smartnem pri Litiji so djali v grob 80 letno Nežko Golob. — V Radečah so pokopali Anico Juvančič. — Na Mirni je umrla žena jermenarskega mojstra Ana Pleskovič roj. Lovrenčič. — V Smartnem pri Kranju je zaspala v Gospodu soproga delovodje Ana Fabjan. — V Pobrežju pri Mariboru je na veke zatisnil oči trgovec Leopold Vukič. — V St. Vidu nad Ljubljano so sprejeli k večnemu počitku posestnika Ferdinanda Cirmana. — V Kropi je odšla pred večnega sodnika Marija Jalen roj. Solar. — V Ljubljani so umrli: uradnica poštnega ravateljstva Anica Bučar, Ivanka Jenko in Jože Tomšič.

RAZGLED PO SVETU

Hitler je zopet govoril

Na drugem mestu omenjamo, da je Hitler poslal po angleškemu ministrskemu predsedniku češki vladi spomenico, o kateri je vodja nemškega naroda zatrdil, da je — zadnja. Ne namo češkoslovaški vodilni krogi, temveč tudi drugi svetovni politiki menijo, da bi pomenil sprejem te spomenice popolno podrejenost Češkoslovaške Nemčiji.

Češkoslovaška ni čakala do 1. oktobra, — ta rok je Hitler določil za odgovor, — temveč je že 26. septembra sprejem spomenice gladko zavrnila.

Predsednik Ameriških držav Roosevelt je poslal 26. septembra predsedniku Benešu in kanclerju Hitlerju 5000 besed obsegajočo brzojavko, naj razgovorov ne prekineta in naj ne izročata milijone in milijone mož, žena in otrok vseh držav strašnemu poginu. Mir naj skleneta pred vojno in ne šele po vojni.

Oni večer je imel državni kancler Hitler

v Berlinu zopet velik govor po radiu. Poudaril je, da je svoječasno predlagal splošno razorožitev, a je skoraj pri vseh državah naletel na gluha ušesa. Nemčija je bila pripravljena znižati armado na 200.000 mož, ako bi enako storile tudi druge države. Ker tega niso, je nemški narod izpeljal oborožitev, kakršne še ni videl svet.

Poljska mora imeti izhod na morje. Od Francije nečemo nič. »Smatram za svojo dolžnost,« je rekel med drugim na koncu Hitler, »da ponovno poudarim, da so z rešitvijo sudetskega vprašanja rešena za Nemčijo vsa podobna vprašanja v Evropi. Za to lahko jamčim.«

»Moje potrpljenje pa je konec. Sedaj je na vrsti Beneš. On ima v roki mir in vojno. Jaz pa pristavim, da obstojita dve možnosti, ali nam bo dal to, kar zahtevamo, ali pa mu bomo vzeli!«

KATOLIŠKA CERKEV

s Sv. stolica in vojna nevarnost. V Vatikanu z velikim zanimanjem zasledujejo razvoj sedanjih političnih dogodkov v svetu. Papežev državni tajnik je vsak dan obširno informiran od praške nunciature o dogodkih v Češkoslovaški. Pogostje kakor sicer odhaja kardinal Pacceli poročati sv. očetu v Castel Gandolfo. Papež je pozval vse rimske samostane k molitvi, da se odvrne grozeča vojna. Čeprav vatikanski krogi ne dajejo nobenih uradnih izjav k sedanjemu stanju, je vendar opaziti bolj dobrogledno razpoloženje in prevladuje upanje, da se bodo vprašanja, ki se tičejo Češkoslovaške, dala urediti na miren način.

NEMČIJA

s Koroško srednjo šolo bodo preuredili. Dosedanja celovška realna in realna gimnazija se bosta z novim šolskim letom vodili kot tako imenovani nadšoli za fante. Nadšola (Oberschule) za dekleta bo nastanjena v poslopju uršulinskih sester. Dijaško semenišče Marianum se je preselilo v Št. Pavel, kjer bo dosedanja samostanska gimnazija obstojala naprej kot zasebna šola. Ker ji pravica javnosti ni priznana, bodo dijaki, ki bodo hoteli doseči priznanje svojih izpitov bodisi za sprejem na univerzah ali iz drugih razlogov, morali izpite ponavljati pred učiteljem državne gimnazije. Celovška humanistična gimnazija bo ob zadostnem številu dijakov obstojala naprej. V višjih razredih bo angleščina obvezen učni predmet, dočim se bo v tako zvanih nadšolah angleščina poučevala že s prvim letom. Realna gimnazija v Beljaku se pretvori v nadšolo za fante in drugo za dekleta. — Ves nemški tisk ponavlja izjavo, ki jo je Hitler dal znaneu dopisniku »Daily Maila« Wardu Priceu. Hitler pravi v tej izjavi, da je Češka prav za prav zmeraj pripadala k »svetemu rimskemu cesarstvu nemškega naroda« in da so bili Čehi samostojni le mimogrede, za časa husitskih bojev. Vsa Češka je torej v bistvu nemška dežela.

s Tudi Nemčija nam opetovano zagotavlja prijateljstvo. Neka francoska novinarska zveza je razširila iz Bukarešte vest, ki naj pojasni neko razpoloženje romunskih političnih krogov. Francoski časopis piše: »Omajana češkoslovaška državna samostojnost bo lahko imela najhujše posledice za vzhodno Evropo. Romunija je tista, ki ji po Češkoslovaški grozi največja nevarnost. Nemčija ni nikdar odnehaia stremeti za tem, kako bi prišla do romunskega petroleja in romunskega žita. Tudi Poljska in Jugoslavija sta sedaj na vrsti za germansko vseoblastitljivost.« — Berlinski politični krogi poudarjajo v zvezi s to vestjo, da narodnosocialistična Nemčija nikdar ni prikrivala svojega mnenja o razmerah v Češkoslovaški in tudi ni prikrivala, kakšni so odnosi med Nemčijo in CSR zaradi stališča praške vlade. Narodno-socialistična Nemčija pa prav tako ni prikrivala prijateljstva, ki preveva njene odnose do drugih držav na evropskem vzhodu in jugovzhodu. — Vodja sudet-

Hotel Dreesen v Godesbergu, kjer sta se prejšnji teden sestala angleški min. preds. Chamberlain in Hitler.

Generalni inšpektor češke armade, predsednik nove češke vlade in obrambni minister general Jan Sirový, ki ga primerjajo s češkim narodnim junakom Janom Žižkom.

skih Nemcev, Konrad Henlein, je objavil v svojem listu »Turner Zeitung« tole kulturno cvetko: »Še dandanašnji so na svetu lahko verni ljudje, ki verujejo v Sveto pismo. Zvitil špekulanti trdijo, da je njegova vsebina od Boga navdihnjena. V bistvu so pa v njem ničvredne besede starih špekulantov, ki že zdavnaj spadajo v ropotarnico degeneriranih ljudi tujih plemen.«

ČEŠKOSLOVAŠKA

s Vodstvo slovaške ljudske stranke se je te dni zbralo na sejo, ki je trajala čez poldne. Predsedoval je dr. Tiszo. Sklepi vodstva se lahko posnemajo takole: 1) slovaškemu narodu se mora priznati njegova narodnostna posebnost, slovaškemu jeziku se morajo priznati vse pravice; 2) pitsburški sporazum se bo uveljavil in bo Slovaška dobila deželni parlament z zakonodajno oblastjo. — Kot krščanski narod pa Slovaki žele, da naj se za ureditev narodnostnih vprašanj ne prelija kri. »Zelimo sporazum s Čehi in želimo dobro urejeno češkoslovaško republiko. Bog naj nam pri tem pomaga!« — Francoski vojaški odposlanec v Pragi, general Faucher, je pustil svoje službeno mesto v francoski vojski in vstopil v češkoslovaško armado. General Faucher je po vojni organiziral češkoslovaško vojsko in izdelal načrte za utrjeno obrambno črto v sudetskem ozemlju.

ITALIJA

s Dva italijanska admirala sta odstopila in sicer viceadmiral Ascoli, poveljnik dodekanskega pomorskega okrožja, in poveljnik četrte pomorske divizije viceadmiral Maroni. Admirala sta Juda. Poleg njiju bo v kratkem odstopilo še več uglednih vojaških in civilnih osebnosti judovskega porekla, ker to zahteva nova politika italijanske vlade. — Angleški listi razlagajo zadnje Mussolinijeve govore, zlasti onega v Trbižu, v katerem je priznal, da

živi na robu Italije slovanska manjšina, ki pa je v italijanski državi, kakor je dejal Mussolini, zadovoljna. — Dve nesreči z razstreljivom sta se pripetili, in sicer ena pri Nabrežini v Dolnji Otlici, ko je pri eksploziji mine našel smrt 52 letni delavec Josip Vidmar, zaposlen pri gradnji vodovoda; ter pri Kostanjevici na Krasi, ko je 13 letni Stanislav Oretič zadobil lažje poškodbe zaradi eksplozije vojnega ostanka. — V Batujah pri Gorici so pokopali župnika Ignacija Lebana, ki ga je nedavno povozil v Kobariškem kotu avtomobil. — V Budanjah pri Vipavi je odšel h Gospodu po večno plačilo vrli krščanski mož 88 letni Jožef Ferjančič.

DROBNE NOVICE

Določila za razdeljevanje živeža ob vojni je izdalo angleško ministrstvo za prehrano.

Ob 40 letnici vladanja holandske kraljice Vilhelmine je prejela ta od jugoslovanskega kneza-namestnika Pavla red Karadjordjevičeve zvezde.

Tiho protestno procesijo proti mednarodnemu zboru brezbožnikov so v Londonu priredili tamošnji katoličani. Nad 50 tisoč vernikov!

Bolgarski kralj in kraljica sta se iz Londona, oziroma Pariza vrnila v domovino.

Nalog za zbiranje železnih odpadkov je izdal nemški maršal Göring.

Zakon o obvezni ženski vojaški službi je podpisal romunski kralj Karol.

Enourno molitev za mir je odredil papež v vseh rimskih cerkvah.

Japonska vlada je izjavila, da zavrača sleherno vmešavanje Zveze narodov v spor med Kitajsko in Japonsko.

Plovba po reki Labi iz Nemčije na Češko je ustavljena zaradi sedanjega napetega stanja med obema državama.

PODOMOVINI

Kodra so ujeli

V oklici Čateža je bilo zadnje čase vse polno vlomov in tatvin. Kljub najvestnejšemu poizvedovanju orožnikov pa ni bilo mogoče dobiti za skrivnostnim vlomilcem najmanjšega sledu. Tedaj se je začel med ljudstvom širiti glas, da ima vse te številne tatvine na vesti Jožef Koder, ki ima na vesti sedem ropov in en umor in še nešteto drugih grehov in ki je dejal, da ga oblasti ne bodo nikjer prijele živvega. Zaradi tega je bil med ljudstvom strah in trepet, zakaj vsak je bil prepričan, da je Koder res prišel na Dolenjsko, ker so mu tla na Štajerskem postala prevroča in bo sedaj tukaj zganjal svoja grozodejstva.

Zaradi teh govoric so orožniki podvojili svojo čuječnost in so povsod nastavljali zasede in pasti. Naročali so ljudem, naj takoj sporoče prvi orožniški postaji, če bi Kodra res kje videli. Vendar se je zdelo, da je vsa čuječnost zaman. Oblasti so razpisale na njegovo glavo 3000 dinarjev, Koder pa se je v svojih skrivališčih smejal.

V ponedeljek, 19. septembra je bilo vlomljeno v župnišče na Čatežu. Neznani ropar se je najprej dobro pogostil v kleti; nato pa je hotel priti v prvo nadstropje, kjer se je na dejal dobiti denarja. Oprezno je prislonil lesto k oknu župniške pisarne in že natrl šipo. Tedaj pa se je zbudila kuharica in vse župnišče je bilo takoj na nogah. Razbojnik se je prestrašil in pobegnil. Naslednji dan pa so ljudje pripovedovali, da so v okolici videli postopača, ki je popolnoma podoben razbojniku Kodru.

Po neuspelem vlovu v čateško župnišče, ki ga je nedvomno nameraval izvršiti Koder, se je ropar zatekel v hram nekega posestnika na Primskovem. Nihče ni poznal tega človeka, le lastnik hrama je bil prepričan, da ni to nihče drugi kot razbojnik Koder sam. Takoj je sporočil to orožnikom v Št. Vid in močan orožniški oddelek pod vodstvom poveljnika Goloba je takoj odšel skrivaj proti omenjenemu hramu. Orožniki so bili prepričani, da se bo Koder, če je res Koder, na vse kriplice branil, in ker je bilo znano, da ima tudi orožje, so bili prepričani, da bo streljal. Zaradi tega so se kar najbolj oprezno približali hramu.

Koder je bil ves presenečen, ko so v njegovo bivališče nenadoma stopili štirje orožniki z naperjenimi puškami. Pograbil je revolver in začel streljati, vendar ni nobenega zadel. Ko je videl, da nič ne upravi, se je v zadnjem trenutku hotel rešiti aretacije s samomorom. Svojo 9 milimetrsko »armadno« pištolo znamke Steyer si je v bliskoviti naglici nameril na sence, a pištola se ni sprožila... Orožniki, ki so v njem res spoznali pravega Kodra, so ga v hitrici razorožili s tem, da so mu zbili nevarno orožje iz rok. Ko je Koder videl, da je ujet, se je vdal brez odpora in pustil, da so ga orožniki vklenili. Vkljenenega so odpeljali v Št. Vid, kjer so ga dolgo zasliševali.

Jožef Koder je bil rojen 11. marca 1909 v Hinjah, okraj Novo mesto, pristojen pa je v Maribor. S prav tako zloglasnim razbojnikom

Limbarski:

Razdejanje

(Povest iz domačega življenja)

»Denarja ni več!« se mu je odtrgalo iz grla. Ponovno je iztrkal na mizo predal, v katerem je hranil gotovino. »Prazen!« mu je pojela beseda.

»Nekdo je moral vlomiti v blagajno...«

Sesedel se je na stol zraven mize. Sreč mu je razbijalo v strahu kakor ključivo. Kakor v sanjah je gledal zmeden okrog sebe.

»Kje je vlomilec? Kdo se je priplazil v sobo?« se je zavedel po kratkem odmoru. »Skozi vežo ni prišel, ker so bila zaklenjena oboja vrata. Zbujen je bil, pa ni slišal nobenega ropotanja.

»Tedad je moral priti skozi okno.« — Šele zdaj je zapazil, da je spodnja šipa razbita. Na tleh so ležali drobci od stekla.

»Za njim!« je begal sem in tja po sobi. Toda kam? — Spomnil se je, da je bil v tak, kakršen je, ne more za vlomilcem, ki mu je pobegnil skozi okno. Prepodil ga je prav tedaj, ko je odpiral vrata.

»Tatovi, vlomilci!« je zakričal na vse grlo. »Pomagajte! Primiti ga, držite ga! Denar mu vzemite!«

Starec se je prebudil in planil pokonci. »Ali ališ!« je poklical Ano. »Noril!« je rekla očetu.

»Luna ga trka.«

»Menda preganja vlomilce in tatove...«

»Kje pa so?« je zehala zaspano.

»V podstrešju. Poslušaj, kako razsaja...«

»Menda se mu, pa ne more spati...«

»Vprašaj ga, kaj se je zgodilo,« jo je silil oče.

»Kar vi ga vprašajte,« ga je zavnila.

Oče je bil skrben, pa tudi radoveden. Obul je in stopil v vežo, kjer sta se srečala z zetom.

»Tat je bil v hiši, pa nič ne veste,« je povedal očetu v eni sapi. »Ves denar mi je odnesel iz blagajne!«

Stares je omahnil kakor zadet od strele. V hipu je pozabil vse, kar ju je razdvojilo. Smilil se mu je, ubožec; njegova nesreča ga je zbolela. Nič manj je ni občutil, kot bi se bilo kaj takega primerilo njemu samemu.

Ne pa tako njegova žena. Odkar se je vdajala pišči, je bila čedalje bolj odurna in zamerljiva. Tudi še ni prebolela zadnjega spora, zaradi česar mu je tatvino skoraj privoščila. »Že prav, že prav!« mu je strgala korenček.

Mož je bil užaljen. »Ne misli, da je zadela nesreča samo mene. Vsi bomo trpeli zaradi tega.«

»O, res je, res!« mu je pritrdil oče. »Vsa hiša bo trpela škodo.«

»Kaj pravite, kdo mi je to napravil?« se je obrnil na očeta. »Kdo je v okolici tako grd in hudoben?«

Oče ni mogel nikogar obdolžiti.

»Vsaj svetujte mi, kaj naj ukrenem,« je dejal zaupno.

»Ako imaš mirno vest, se ti ni treba ničesar bati...«

»Moja vest je čista!« je zatrdil svečano. »Niti v sanjah nisem nameraval krasti. Po krivici bi mi kdo kaj takega očitale!«

»Pojdi tedaj k orožnikom ali k županu in povej po pravici, kaj se je zgodilo.« — Oče mu kaj drugega ni mogel svetovati.

Tone se je oblekel ter jo navil k županu. Svetlin še ni šel počivat, ko je Rožanc potrkal na okno. »Odprite!« je zaklical ves upehan.

Spoznal ga je po besedi ter mu hitel odpirati. »Nocoj si nekam pozen... In preplašen...«

»Pa še kakole!« je potrdil a strahom. »Pomislil, ves denar mi je izginil iz blagajne!«

»Hudirja!« Tudi župan je bil kresenečen.

Šla sta v sobo in sedla drug drugemu nasproti. Rožanc se je naslonil na mizo. Ni se mogel držati pokonci.

»Kako je torej bilo?« Svetlin je pripravil papir in črnilo.

Rožanc je začel pripovedovati: »Blagajna je

prazna, ves denar je nekdo odnesel. Sled za vlomilcem drži skozi okno. Spodnja šipa je razbita.«

»Imaš li koga na sumu?« mu je pretrgal besedo.

»Videl nisem nikogar... Pač pa sem čul ropotanje in v blagajni ni denarja.«

»Kaj pa papirji?«

»Menda so v redu. Pa kaj papirji!«

»Seveda denar je poglavitni.« — Župan je bil nenavadno resen. »Ali je bila blagajna odprta s ključem, ali s kakim vlomilnim orodjem?«

Rožanc ni mogel pojasniti. »Zapah je odrijen; kakor kaže, tat ni utegnil zakleniti...«

»Ne sumiš tedaj nikogar... In povedal si mi vse po pravici?« — Iz Svetlina je govorilo skrito zadovoljstvo.

»Kakor pri spovedi!« je prisegel. »Ako bi ne imel na vesti drugega greha, bi šel takoj v nebesa...«

»Ako le nisi pozabil, o čem sva se menila zadnjič,« ga je izkušal nekam sumljivo.

»Zakaj me obdolžuješ?« je zadelo Rožanca, ko bi ga bil sunil z nožem.

»Ali sem kaj rekel?« ga je ustavil. »Čemu se repenš?«

»Odklanjam!« vsako namigavanje in ne dovolim, da bi kdo blatil mojo poštenost...«

»Prav imaš!« ga je porogljivo udaril po ramf. »Pred ljudmi moraš veljati za poštenjaka; kdor bi hotel kaj ziniti, mu takoj zaveži jezik. Toda med nama rečeno...«

»Nič med nama,« mu ni šel na limence. »Tako je, kakor sem rekel in pri tem ostanem.«

»Srečo si pa le imel, ker si takoj razkril tatvino...«

Povedal mu je tako, kakor je bilo. Ležal je, pa ni mogel zaspati. Tedaj ga je prišla radovednost, koliko je v blagajni denarja. Vstal je in šel pogledat. Ko je odklepal vrata, je zažvenketalo okno.

»Ali več, koliko je bilo prav za prav v blagajni?« mu je segel v besedo.

Melhorjem Pintaričem sta imela spretno sestavljeno zločinsko tolpo, ki je dolgo časa strahovala štajersko prebivalstvo. Melhorja Pintariča in druge njegove pajdaše so aretirali v razmeroma kratkem času, za kodrom pa je manjkala vsaka prava sled. Med ljudstvom so se širile o njem najrazličnejše govorice, nihče pa ni mogel povedati kaj pravega. Pripovedovali so, da so ga videli na različnih krajih po Štajerskem, tako na Pohorju in v Slovenskih goricah, pa še v Savinjski dolini in celo, da se je kopal v Dravi. Ko je ropar Koder videl, da so mu tla na Štajerskem prevročna, jo je mahnil na Dolenjsko, kar pa je bilo zanj usodno.

Koder je bil zločinec velikega kova. V družbi z roparjem Pintaričem in s svojimi pomagači sta uprizarjala najrazličnejša grozodejstva. Svoječasno sta vlomila v hišo posestnika Romana Ačka, katerega sta z revolverskimi strelji ubila in nato po hiši vse prebrskala in odnesla dve hranilni knjižici. Ta umor bo mogoče šele zdaj do potankosti razjasniti, kajti Pintarič je pri zasliševanju zatrdel, da je Ačka ustrelil Koder. Zdaj ga bodo sočili s Pintaričem in ostalimi pajdaši. Pojasnile pa se bodo sedaj prav gotovo tudi neštene druge tatvine in vlomi, posebno usoda 26.000 dinarjev, ki so svoj čas izginili posestniku Greifu v Ješenci pri Račah. Koder ima poleg umora posestnika Ačka na vesti še sedem ropov in brez števila večjih in manjših tatvin.

Kodra, pri katerem so ob aretaciji našli tudi razno vlomilsko orodje, predvsem »svinjsko nogo«, ki služi roparjem za vlamljanje v blagajne, so prepeljali v Maribor, kjer ga bodo začeli temeljito zasliševati. — O Kodru bomo ob primerni priliki seveda še katero rekli.

150.000 Poljakov je demonstriralo oni dan po poljski Varšavi za priključitev češkega tešinskega ozemlja k Poljski.

Iz raznih krajev

Borovnica. Dne 24. t. m. je umrl v Laškah nad Borovnico 85-letni bivši posestnik Matevž Drašler, p. d. Laškarjev oče. Zadnje čase je ležal skoraj nezavestno, morali so ga pitati kakor malega otroka. Rajni je bil dober gospodar, moč poštenjak, krščanskega mišljenja. »Domoljubov naročnik je bil, odkar ta list izhaja. Leta 1878 se je udeležil kot vojak okupacije Bosne in Hercegovine. Pokojniku večni mir; preostalim naše sožalje!

Trebnje. Z dovoljenjem škofijskega ordinariata v Ljubljani in privolitvi obeh župnikov bodo v mesecu oktobra priključili še ostale hišne številke iz vasi Plucha, katere so do sedaj spadale pod župnijo St. Lovrence k župniji Trebnje. S tem odlokom so prebivalci prav zadovoljni. — Pretekli teden je odšel v 82. letu starosti k Bogu po zasluženem plačilo Jožef Udovič iz Repčah. V svoji dolgi življenjski dobi je bil vedno zvest katoliškim načelom. Pokoj njegovi duši!

Tunjice. Pogorela je hiša z gospodarskimi poslopji posestniku Janezu Koserniku na Tunjski Mlaki. Uničeni so letošnji pridelki, ohloka in denar, ki so ga domači imeli spravljene v podstrešni sobi. Hudo prizadešim bi se z organiziranim nastopom opremljenih gasilcev govorilo posrečilo rešiti iz plamenov vsaj obledo in denar. Ker pa gasilcev v fari še ni, so morali sosede, ki so prihiteli na pomoč, z nezadostnimi pripomočki v rokah gledati, kako uničuje ogenj s trdim delom pridobljeno imetje. Zganim se vendar enkrat iz mrtvih, da nas prihodnja nesreča ne dobi zopet nepripravljenega.

Bogoljub

najboljši in najlepše opremljeni
nabožni mesečnik v naši državi.
Ima vedno lepe slike v bakro-
tisku. Pišite, da ga Vam pošljejo
na ogled. Naslov: »Bogoljub«,
Ljubljana, Jugoslov. tiskarna.

Primsko pri Litiji. Hudo slano smo imeli tudi na Primskem, ki je precej škodoval poljskim pridelkom, posebno ajdi. Po nekaterih krajih so začeli že s trgatvijo, ki je pa veliko slabša kakor lanska.

St. Jernej na Dol. Na predlog župana Videta je občinski odbor sklenil na seji dne 18. sept. da namesto osmrtnice v časopisju za pok. dokana Anžiča, občina daruje za revne šolske otroke 600 din. — Neznani uzmoviši so v noči od četrtka na petek pokradli v Vel. Banu pri Brdru 7000 din in veliko obleke. Pokradli so tudi posestniku na Ržiših. Ljudi straši na ta način neka organizirana tolpa, od katere so orožniki dva člana že prijeli, trije so pa odnesli pete. Prebivalstvo je razburjeno, ker so male ali večje tatvine na dnevnem redu. Naše orožništvo je pridno na delu, toda nujno potrebno bi bilo, da dobi orožništvo pomoč. Pomaga pa naj tudi prebivalstvo, ki naj zločincev ne prikriva, kakor se to ponekod godi iz strahu.

Nova štita pri Gor. gradu. Dne 23. sept. smo položili k večnemu počitku 92 letnega očeta Seduskega. Pokojnik je bil najstarejši mož v naši župniji. Tekom svojega dolgega življenja je doživel marsikaj hudega, marsikaj zanimivega je vedel povedati. Do zadnjega je bil čvrst in zdrav in je še delal na polju. Bil je globokoveren mož in je redno prihajal v cerkev, kljub dolgi poti. Naj počiva v miru!

Dole pri Litiji. — V soboto, 17. sept. je bil v kalcinici žel. postaje v Litiji, pred odhodom opoldanskega vlaka proti Ljubljani, požarjen majhen kovček, v katerem je bil godbeni instrument v vrednosti čez 1000 din. Če kdo kaj ve o tem, se naproša, da takoj sporoči na »Fanovski odsek« na Dolih pri Litiji, ali pa na Ignaca Kotarja ZVZ istotam. Kdor ga najde in vrne, dobi primerno nagrado.

Ješica pri Ljubljani. Kaša domača hranilnica je letos v večjo močjo razvila svoje poslovanje kakor do sedaj. Domačini polagoma le spoznavajo, da je denar le v domači hranilnici, za katero vlog je jamčijo vsi člani z vsem svojim premoženjem, najboljša, najvarnejša naložba. Novih vlog je hranilnica letos dobila že okrog 50.000 din. Posojil pa je bilo dovoljenih v tem času čez 100.000 din. Vse vloge, tako stare kakor nove, zdaj vložena, obrestuje hranilnica po 4%. Nove vloge so vsaki čas vlagateljem na razpolago, stare vloge pa hranilnica tudi po uvidevnosti izplačuje po potrebi. Odbor hranilnice se zlasti trudi, kako bi dvignil

»Ne vem natanko,« je zanikal.
»No, lep blagajnik!« se mu je posmešnil, da bi priključil svojo radost. »Ali nisi nikdar prešel denarja?«

»Ob prejemu seveda,« je razlagal. »Nato sem nekaj izplačal in prejel spet manjšo vsoto...«

Svetlin je odprl blagajniški dnevnik in poslušal zaključek.

»No, koliko je zapisano?« Rožane se je sklonil, da bi pogledal v knjigo.

Umaknil mu jo je z izgovorom, da je treba še preračunati — odbiti izdatke in pristeti dohodke, nakar se bo šele pokazalo resnično stanje.

Prosil ga je, naj sprejme njegovo poročilo kakor tudi odgovore za blagajnika. »Vrag naj vzame to škatlo!« se je razhudil.

Župan pa o odgovori ni maral slišati, dokler se zadeva popolnoma ne razčisti. Rožane je zahteval, naj vzame tatvino na zapisnik.

»Ali ga boš podpisal?« je nalašč izkušal blagajnika.

»Ne vem, zakaj naj bi se branil.«

»Zato, ker...« Svetlin se je delal, kot da ni mogel povedati do kraja. »Tone, prijatelja sva; govoriva tako, kot se spodobi. Cemu bi si lagala?«

»Kdo pa laže?« ga je prijel za besedo.

»Ali boš mogel poravnati obroke tako, kot sva se zmenila...?«

Rožane je bil ogorčen. »Vaa! zdaj mi prizanesi s takimi opomin! Ako si moj prijatelj, me podpiraj v nesreči!«

»Misliš sem, da ti bo zdaj laže... V blagajni je bilo nekako toliko, kolikor znašajo dolгови.«

»Nehaj! Rožane je bil ves iz sebe. »Napravi, kar hočeš! Jaz sem nedolžen.«

»Čakaj! Ako ne moreš vrniti, bova prenaredila... Nisem tak, da bi se me ne prišla nobena beseda.«

Sosed ga ni poslušal. Šel je in zaloputnil vrata. Svetlin je klical za njim, a se ni hotel več vrniti.

»Kam bi šel?« je premišljal zunaj v temi. »Domov?« Ako bi legel, bi ne mogel zaspati. Zena bi me zbadala in posvala.

Zavil je po poti okrog vasi proti znamenju, ki je stalo na njegovem svetu. Lučka pred Marijino podobo je pravkar dogorevala. Stal je in gledal, kako je pojemala — slika umirajočega človeka. »Tako bomo ugašali vsi!« je rekel sam pri sebi.

»O, da bi bilo že skoraj konec!« je menil resno. »Dan na dan nove skrbi in nova žalost. Boljša je smrt kot pa tako življenje!«

Nekaj ga je vabilo, naj poklekne in molli. »V molitvi boš našel tolažbo in razvedrilo. Molitev ti bo okrepila dušo; laže se boš upiral krivici in odbijal krivdo, ki ti jo bodo skušali naprtili.«

Odkril se je, a ni mogel moliti. Preveč je bil razburjen in raztresen. Začel je nekaj mrmrati, pa se je znašel v prepiru s Svetlinom. »Kradel si — sam si odprl blagajno,« ga je slišal govoriti. On pa ga je zavrnil: »Lažeš! Moja roka se ni dotaknila tujega denarja...«

Nad gorami se je bočila prva zarja. Zavznilo je dan — jutranji pozdrav Mariji. Zvezde so ugašale druga za drugo; le danica se je še upirala, pa je naposled tudi morala obledeti.

Rožane se je prekrizal in molil angelako čiščenje. Oči so ga skelele, ker vso noč ni zatlenil očesa.

Molitev ga je čudežno okrepila. »Domovi! — Cemu bi se skrivali? V zavesti, da ni ničesar zgrešil, je stopal pogumno proti domu. Srečal ni nikogar, ker so vaščani šele vstajali.

Prva pot mu je bila v hlev k živini. Nato je vzel koso in šel kositi deteljo na njivo. Hodil je pokonci, kot bi se ne bilo nič zgodilo. Sem in tja si je celo zaživžgal kako pesmico, toda v srcu ga je tiščalo. Najrajši se je pogovarjal z živino.

Kmalu po zajtrku je vedelo že pol Rovišča, da je imel Rožane pomoči neprijetne obiske. Može so se v srbji za občinsko premoženje zbirali pri

županu, ki je miril razburjene duhove in zaviral neosnovane govorice. Vzlic temu pa se je novica širila in mnenje vaščanov se je bolj in bolj cepilo. Pri vsakem koriku se je že slišalo o morebitni preiskavi.

Sprito tajnih govorice je bil stari Rožane več zbeigan. Imel je precej denarja, ki ga je hranil v pločevinasti škatli. Skrival je v postelji pod blazino. Ako bi prišlo do preiskave, bi orožniki denar iztaknili in zahtevali pojasnila. Povedal bi jim po pravici: »da so to njegovi prihranki za stara leta. Toda, ali bi mu verjeli. Dožilji bi ga, da je denar iz občinske blagajne. Celo zaprl bi ga, denar pa zaplenili!«

Take sramote bi starček res ne mogel prenesti. Škalo mora spraviti na varno — toda kje naj iztakne primerno skrinjico? V zemljo je ne mara zakopati, čeprav je škatla iz močne pločvine ter se dobro zapira. V zemlji bi prišel za klad v oblast hudobnega duha, kakor je slišal od svojega starega očeta. Pravil mu je o nekem skopuhu, ki je zakopal na svojem vrtu pot starčevino konec tolarjev in križavcev. Ko je odločil motiko, je sedel na razkopano prst in rekel: »Kdor jih je zakopal, ta jih bo odkopal, amen!« — Po njegovi smrti so kopali prav na tistem kraju, pa niso našli ne lonca ne denarja.

Stari Rožane je sovražil hudobca iz dna svoje počtene duše. Še fige bi mu ne privoščil, kaj šele denarja, za katerega je moral v mladosti toliko trpeti! Zato mu ni bilo vseeno, kje naj izbere skrinjico svojemu pristradanemu imetju. Sledečiji so se mu ustavile misli v znamenju sunaj Rovišča. Spomnil se je, da je pred oltarjem pod kamenito ploščo nekaj praznega prostora. Znamo je bilo svojčas slovesno blagoslovljeno in je zaprto z visoko železno ograjo. Ključ pa hranil sam, ker stoji kapelica na njegovi zemlji.

Mislil, ki so mu izalele skrinjice, so se mu videle kakor od Boga poslane. Takoj se je odpravil in šel pogledat. S seboj je vzel šopek cvetlice in omelo, da bi zabrisal pozornost. V šope

smisel za splošno varčevanje. Zadnjo nedeljo je bilo v ta namen razdeljenih 500 letakov, ki jih je založila Zadruga zveza v Ljubljani. Namen ima hranilnica tudi, posebno pridnim varčevalcem razdeliti posebne nagrade. Podrobni načrt za to tekmo v varčevanju še ni narejen, vendar je odbor že sklenil, da bo za nagrade varčevalcem skupaj izplačal v enem letu 1000 din. — Domačini naj bi se zlasti zavedali, da s svojimi vlogami, ki jih nalagajo v ljubljanskih zavodih, ne pa doma, množe premoženje tem zavodom, čeprav bi ves gromni dobiček, ki od vseh ježenskih vlagateljev letno znaša brez dvoma svojih 50.000 din — lahko ostal doma.

Blagovica. Ko smo dokončali regulacijo Slatenšice, lahko ugotovimo tole: tisti del župnije, ki leži ob tej vodi in novi občinski cesti, je dobil sedaj popolnoma drugo lice. Po pravici se zato čudi vsakdo, ki po daljšem času zopet vidi ta izpremenjeni kraj. V splošnem ima od te regulacije korist nekaj vasi župnije Blagovica in pa župnija Česnjice. Pa tudi zemljišča posestnikov, ki leže na tem kraju so dobile veliko večjo vrednost. Pozabili pa ne smemo tudi na zaslužek, ki so ga imeli naši delavci pri tej regulaciji. Banovina je prispevala okrog 200.000 din, ostalo pa je ljudstvo samo opravilo s kulukom. Zahvalo smo v prvi vrsti dolžni banu dr. Marku Natlačenju, ki je prekinil s dolgoletnimi obljubami prejšnjih oblastnikov ter omogočil izvršiti prepotrebno delo. Zaslugo ima pa seveda tudi naša občina. Z odločno voljo se je za vso stvar zavzelo zlasti par občinskih odbornikov s županom na čelu. Vsem tem možem je naše ljudstvo za njih trud v resnici hvaležno. Najlepše pa bo ta ljudska hvaležnost dokazana s tem, da bo ljudstvo vedno in povsod, brez ozira na nasprotno agitacijo, odločno podpiralo delo in politiko naših sedanjih oblastnikov. Iz složnega dela oblasti in ljudstva se bo gotovo in v primernem času s to regulacijo še nadaljevalo ter prineslo končno hriboviti župniji Česnjicam boljši dostop do prometne ceste.

Šmarjeta. Tam v Gorenji vasi stoji bolj na samotnem kraju Mihalčeva hiša z gospodarskim poslopjem. In ta kraj so tatinski zlikovci posebno vzeli na piko. Tam so spomlad gospodinji pobrali iz stare hiše vse kokoši; ko je začelo zoriti grozdje, so se vrgli v vinograd; ta teden od srede na četrtek so pobrali iz golobnjaka vse golobe, iz hleva pa vse zajce. Zanimivo je pa, da je zjaka tatu ušla in prišla dopoldne vsa vesela nazaj v svoj pravi dom. Tat torej ni daleč, če

zna zjaka domov. — Tabor na Vinjem vrhu je brez vsakega incidenta prav lepo izpadel. Gospod senator dr. Kulovec se je v svojo dušo vživel v svoj govor, ki ga zadnji »Domoljub« kot uvodni članek skoraj izčrpano prinaša.

Polnik pri Litiji. V Nisu je služil pri vojaki in je nenadoma umrl mlad fant Kadunc Alojz. Bil je glavna opora svojih staršev. Bil je član Fantovskega odseka in Prosvetnega društva, ter se je zelo trudil za povzdigo katoliških društev. Nobena pot mu ni bila predolga, ko se je bilo treba žrtvovati za društveno delo. Hudo je članom prosvet, društva, da ne bodo imeli več v svoji sredi pokojnika, katerega so tako ljubili. Preostali nam še sožalje. Pokojniku naj bo lahka zemlja in Bog mu bodi plačnik za vse, kar je dobrega storil.

Zgor. Besnica pri Kranju. Spodobi se, da se Domoljub spomni 80 letnice Rakovega Jerneja, p. d. Semnovega očeta. Saj tudi na kmetih dandanes ni ravno preveč mož, družinskih očetov, gospodarjev, ki bi skozi vse svoje življenje in delo, veselje, trpljenje in preizkušnje ohranili tako močno in živo vernost ter zvestost do Cerkve, kakor Semnov oče. — Okrog 50 let je naročnik »Domoljuba« in ud Mohorjeve družbe. V Semnovi hiši se veliko bere, a slabega časopisa in pohujšljivih knjig v njej ni bilo in jih ni. V tem duhu samoumevne pristne krščanske vernosti in življenja je vzgojil s svojo življenjsko družico tudi svoje otroke. Težko je pogrešal smrt edinega sina, ki je padel v vojski, vera v božjo previdnost ga je tolažila. Od petih živih hčera so štiri poročene v

domači vasi in lepo število vnukov in vnukinj se je zbralo okrog očca ob praznovanju osemdesetletnice. Izobila pri hiši ni bilo, večkrat je na malem posestvu in pri skromnem čevljarškem zaslužku trda pela. A vendar je bilo prijetno in lepo v Semnovi hiši; ne nepoštenost in želja po tujem blagu, ne komunistična jeza na ves svet i mogla zrasti v hiši, kjer je tako močno živel krščanski duh. Semnov oče je bil tudi zvest čebelar. Zgodbe iz starih časov je znal pripovedovati tako zanimivo in šegavo, da ga je vsak rad poslušal. — Želimo očcu, da ga Bog ohrani še dolgo let. Življenje ni bilo zastoj in večnosti se Vam ni treba bati!

V dolu pri Ljubljani je nenadoma umrla v cvetu mladosti zvesta članica in sodelavka našega prosvet. društva Katarina Mejaž iz Zajelč. Vest o prebriski izgubi naše tako priljubljene Katke je naravnost prebodla naša srca. Saj smo z njo izgubili najboljšo prosvetno delavko, katero bomo zlasti na našem odru silno pogrešali. Ni bilo igre, da naša Katka ne bi sodelovala. Ne moremo si predstavljati, kaj smo izgubili, ko nam je Gospod življenja in smrti utrgal najlepšo cvetko na našem prosvetnem polju. Koliko vrzel občuti tudi naš cerkveni pevski zbor, v katerem je pok Katka toliko let prepevala Bogu v čast. Bila je vzorna pevka in točna kot ura vedno pri pevskih vajah. Zvonovi so naravnost jokali pretekli terek, ko smo našo drago Katko spremlili na njeni zadnji poti. Ni bilo pogreba v Dolu in ga morda tudi kmalu ne bo, ki bi bil tako lep, kot ga je imela naša Katka. Spremlili smo jo z zastavo prosvetnega društva in Marijine družbe, da se še enkrat poklonimo svoji zvesti članici. Peveci so zapeli žalostinke in naš podpredsednik, akademik Klemenčič, se je pri odprtem grobu v imenu prosvete še enkrat zahvalil za njeno zvesto delo. Z venci, ki si jih imela toliko, draga Katka, smo zasuli Tvoj grob z vročo molitvijo: Počivaj v Bogu blaga duša! Težko prizadetim staršem in bratom pa naše iskreno sožalje!

pod suknjičem je tiščal dilet. Najprej je z omelem obrisel prah, ki ga je na oltar nanesel veter, nakar je položil šopek pred Marijino podobo. Preden je privzdignil ploščo, je pogledal pazno okrog sebe. Votlina je bila kakor vsekana v skalo.

Obšlo ga je tiho zadovoljstvo. Našel je izborna skrivališče, suh in snažen prostor, kjer se mu denar ne bo pokvaril. Praznina pod ploščo je nekako toliko kot njegova škata. Plošča je kakor vedelana v vnožje oltarčka. Kdo pa ve, da je pod njo votlina!

Hladna jesenska noč je bila jasna, a brez lune. Polnoč je že odbilo, ko so se pri Rožancu skoraj neslišno odprla večna vrata. Tiho kakor senca je stopil iz hiše starček ter se oziral previdno okrog sebe. Pod pazduho je tiščal zavitek, zašit v vrečo. Po vasi se je razlivala skrivnostna nočna tišina.

Rožanc je bil še trden, čeprav je imel na hrbtu še sedem križev. Kar pripognil se je in že ga ni bilo več pred hišo. Ubral je na stezo za vasio, ker tam ponoči ne hodijo ljudje in raste ob poti več drevja. Na vasi pa bi se ne bilo tako lahko izogniti. Videti bi se mož ne dal nikomur za vse na svetu.

Vrata valke kapelice so bila le priprta. Rožanc jih iz previdnosti ni zaprl, da bi ne bilo ponoči neprijetnega škripanja. Z rokami je otipal ploščo in zastavil dilet. Čim jo je privzdignil, je položil v odprtino svoj zavoj, nakar jo je zakril brez kakave ropotanja. Plošča se je spet zajedla v svoj okvir in najbolj pozorno oko bi ne bilo moglo zapaziti, da je bila sploh kdaj odprta.

»Križi božji!« je rekel, preden je zaklenil železna vrata. Luknja v ključavnici je bila namazana s maslo, zato ključ ob zaklepanju ni zaznal. Pač pa je hušnilo nekaj iz bližnjega grma, ko je bil starček še pred kapelo. Zdrnil se je ob nenavadnem šumenju listja; brž pa ga je pomirila misel, da je zletela iz grma kaka žival

ali nočna ptica. V znamenju, zadaj pod streho, je odprtina, kamor se skrivajo sove in netopirji.

Tiho kakor je odšel, se je Rožanc spet vrnil domov in zlezal v posteljo. Zaspal je v zavesti, da je shranil svoj s trudom in z znojem pridobljeni denar na varnem kraju, kjer mu ga ne bo uničilo razdejaje, ki grozi kakor temna pošast njegovi lepi domačiji.

V.

Vesti o okradeni blaginji, ki so tiste dni na Rovišču dvignile toliko prahu, so začele kmalu izgubljati svojo prvotno zanimivost. Ugibanja, kdo je bil vlomilec, so ostala le še v skritem namigavanju, kateremu Svetlini ni mogel do živga. Dogodek je bil čedalje bolj zavit v temo; od Rožanca se ni dalo ničesar izvedeti, ker mu je bilo naročeno strogo molčati. Celo nasprotniki so nekam mirovali.

Molčala je tudi Rožanka, tako so ji zabičali pri Svetlinu. Le kadar sta se spela z možem, mu je povedala v obraz, o čem se pogovarjajo sosedje.

»Dokažejo mi lajč!« — Tone se ni dosti zmenil za njene očitke. Ana išče krilatice, da bi ga ugnala.

»Pravijo, da si ti izpraznil blaginjo,« je iskala prepira.

»Kdo pravi?« bi bil rad izvedel. »Povej mi tistega človeka!«

Žena mu ni hotela nikogar omeniti.

»Toda si ti tista, ki mi jemlješ dobro ime. Sram te bodi!«

»Saj še tebe ni sram, ki si kradel...«

»Toliko, kolikor sem jaz tat, si tudi ti tatica,« ji je stopil na prste.

»Ali jaz?« je pričela jokati.

»Pravijo, da boš z ukradenim denarjem poravnala svoje račune...«

»Kakšne račune?« je omahnila, kakor bi jo bil udaril po glavi.

»Račune!« je ponovil. »Vprašaj Svetlina, ki zapisuje...«

Zadel jo je v živo, da je kar priskočila kakor obstreljena ptica. Mož se ji je maščevalno rogala.

Roganje mu je pričela vračati s srditim posvajanjem. »Vse boš razdeljal in uničil! Tvoja otroka bosta berača... Gorje nam zaradi tebe! Ali je vredno, da se trudim za druge?«

»Kakor bošče!« ji je rekel in odšel na delo.

Ana se je tresla od jeze. Tako se še ni razjezila, odkar je bila poročena. Kar omahnila je na klop, kjer je sedela dolgo časa s prekritimi rokami.

Nato se je preoblekla in izročila otroka očetu. »Vi ju varujte in kadar bosta lačna, jima dajte mleka in kruha.«

»Kam greš?« jo je ustavil resno, ko je hotela oditi.

»K teti v Metulje. Doma mi ni več obstanka. Moram se nekoliko razvedriti...«

»Z otrokoma bi se kratkočasila,« je menil oče.

»Ako bi ne bilo tako pozno, bi ju vzela s seboj,« je dejala. »Sicer pa se mi ne ljubi, da bi se ukvarjala z otrokoma. Vsa sem nekam otonena in glava me pričenja boleti.«

»Zaradi jeze in prepira,« je vedel oče. »O, Bog, kako smo nesrečni! — Pa glej, da se mi vrneš do večera!«

»Mislim, ako ne bo kake ovire. — Pa vi otroka spravite v posteljo, saj vas imata tako rada.«

Mož je ostal doma sam za vse delo. Pa ji ni rekel besedice, ko je šla mimo njega.

Sonce je zatonilo za gorami; treba je bilo pripravljati za večerjo. Rožanka se še ni vrnila. Oče je sedel na vrtu pod hrusko in odgovarjal otrokoma na vprašanje, kje so mama. »Pri tetic ju je tolažil. «Prinesli vama bodo potice.« Potiho pa je dostavil: »Če je ne bo izgubila med potjo.«

Prišlo se je večeriti. Tone je hodil potr okrog doma. »Ali je še ni?« je vprašal očeta.

»Rekla je, da pride do večera, ako je ne to kaj zadržalo.«

Dobrepolje. Podružnica sadjarskega društva je priredila v nedeljo, dne 18. sept. popoldne predavanje o sadjarstvu v Prosvetnem domu na Vidmu. Skioptične slike so poživile to predavanje. Po predavanju so se vršili razgovori in poljanja, ki jih je podal nadzornik Škulj Andrej. — Zakonski jarem sta si nadelala v ponedeljek, dne 19. sept., naš obštinski tajnik g. Medved Anton in gđ. Znidaršič Amalija iz Kampolj. Oba sta vneta cerkvena pevca in člana našega Prosvetnega društva. Bog živi naša vrla novoročenca. — Vsako leto nas obiščejo razne vremenske nepravilnosti, enkrat toča, drugi poplava itd. v soboto, 17. sept., se padla na naša polja huda uničujoča slana. Pomorila nam je vso ajdo in kasno sejano koruzo. Naslednje dni so pričeli kmetje kuriti na polju, hoteč obvarovati vsaj tisto, kar je morda še ostalo. — Pretekli teden je neznan zlikovec izmaknil posestniku Grmu v Mali vasi večjo množino suhih gob. Prizadeži je mislil odpeljati gobe v Ljubljano in si za izkupicek kupiti razne življenjske potrebščine. Posestnik Grm je s to tatvino oškodovan za večjo vsoto. — One dni je prejel pomožni odbor poškodovancev po toči, ki mu načeluje naš župan Strnad Jože, vagon bele pšenične moke. To moko so prodajali po 2,75 din. Še letos se poznajo v naši dolini posledice lanske strahovite toče.

Trebnje. Zopet so zapeli žalostno zvonovi: Lazarjevemu očetu iz Repč. V svoji dobi 82 letni življenjski dobi je bil vedno zvest katoliškim načelom. — Pretekli teden je umrl Kresal F. iz Blata. Pokojnik je v svojem lepem katoliškem samskem življenju dočkal starost nad 80 let. Najjima bo Bog v večnosti obilni plačnik. — Tatovi koles poslajajo pri nas vedno bolj predrzni. V nedeljo, 18. septembra, je neznan tat odpeljal Lojzetu Žoržu v Trebnjem popolnoma novo moško kolo znamke »Adler«, ki je stalo v veži.

Iz naših društev

Preserje. Na rožnavensko nedeljo, dne 2. oktobra priredi Prosvetno društvo igro »Pri kapelici«, ki jo je spisal domačin g. p. Kazimir Zakrajšek. Vsi vljudno vabljeni.

Rovte nad Logatecem. V nedeljo, 2. oktobra pridite v Rovte nad Logatecem na kmečko zborovanje, ki bo združeno z blagoslovitvijo prapora MKZ Rovte. Blagoslovitev prapora se bo vršila pred 10. sv. mašo, po maši pa bo na prostem pred cerkvijo zborovanje, na katerem nas bodo

navduševali za kmečko skupnost domači in tuji govorniki. Ob slabem vremenu bo zborovanje v prosvetni dvorani. Notranjski kmetje vabljeni!

Luče pri Ljubnem. Tukajšnje kmetijsko konsumno društvo je letos postavilo lasten združni dom. Do sedaj je bila združga nastanjena v občinski hiši. Na pobudo g. revirnega gozdarja Hinka Blajerja smo se odločili, da sezidamo prostoren združni dom. Otvoritev doma bo 10. oktobra.

Sovodnj v Poljanski dolini. Mlekarska združga v Sovodnju je napravila tehniko za živino, kar bo v veliko korist članov. Pristopite k združgi še ostali, ker le v skupnosti je moč.

Zagorje ob Savi. V Zagorju ob Savi bo v nedeljo, dne 2. oktobra 1938 ob pol 3 popoldne pred Združnim domom tombola Katoliškega prosvetnega društva. Za to tombolo vlada izredno veliko zanimanje, ker bo to največja tombola, ne samo v zagorskem okolišu, ampak v vsem našem okraju. Bomo pa tudi res nudili udeležencem lepo število sijajnih dobitev. Kot glavne dobiteke bomo dali 20 koles, vrečo moke, kanto masti itd. Pa tudi drugi dobiteki ne bodo kar tako. Blago za obleko, voz premoga, kavni servis in podobno — vse to bodo činkvini na naši tomboli. Takih dragocenih in tako številnih dobitev nam doslej še ni obetala nobena tombola, kaj šele da bi jih res dala. Zato pa le za srečo! Kdor na tej tomboli ne bo zadel vsaj enega dobitka, ta ne bo zadel nikoli. Tablice so pa tudi zelo poceni, 2 din za komad. Torej le po njih!

St. Jurij pod Kumom. Dne 2. oktobra bo v društveni dvorani sestanek, kamor vabimo moške, fante, žene in dekleta. Sestanek bo takoj po prvi maši. Na sestanku bosta poročala dva govornika iz Ljubljane. — Vreme nam je v avgustu nagajalo, a sedaj pa imamo lepo vreme, da smo lahko pohiteli z delom. Bojimo se slane, da nam ne bi uničila jesenske prideleke. S krompirjem smo kar zadovoljni, ponekod precej gnije.

Lom nad Trifnem. Prosvetno društvo bo priredilo v nedeljo, 9. oktobra, veliko tombolo, katere čisti dobiček je namenjen za zidavo župnijskega doma. V tem domu bo stanovanje za organista in prostor za poučevanje cerkvenega petja in potem dvorana za društvene prireditve. Sedaj tega prostora nimamo in se mora cerkveni pevski zbor pri vajah potikati po raznih zasebnih hišah. Pa tudi za izobraževalno delo rabimo kak prostor, ker nima ne prosvetno društvo, ne fantevski odsek nobenega prostora za svoje delo. —

Slovenski dom

JE NAS CENENI POPOLDNEVNIK, KI GA SVOJIM ČITATELJEM TOPLO PRIPOROČA. MO. IZHAJA VSAK DELAVNIK OB 12 IN STANE MESEČNO SAMO 12 DINARJEV. ZN. ONEGA, KI SI NE MORE NAROCITI »SLOV. VENCA« JE »SLOVENSKE DOM« POPOLNO NADOMESTILO. PISITE NA DOPISNICI UPRAVI »SLOVENSKEGA DOMA« V LJUBLJANO, NAJ VAM POSLJE NEKAJ ŠTEVIL LISTA NA OGLED.

Tombola ne bo, kakor je bilo prvotno javljeno, 2. oktobra, ampak 9. oktobra. Začetek bo ob 2 popoldne. Bo precej lepih dobitev. Vabimo najvljudneje k udeležbi.

Dev. Marija v Polju. Prosvetno društvo začne v nedeljo, 2. oktobra, igralsko sezono z dramo »Rožni venec«. Pod tem naslovom je svojetično izhajal roman v »Slovenec«, katerega je pa naš član priredil za oder in so ga že na več odrih z uspehom igrali. Vsebinska je prav lepa — katoliška. Prireditve se bo vršila ob 8 zvečer. Prosimo, da si preskrbite vstopnice že v predprijavi v nedeljo popoldne po osmi av. maši v knjižnici Prosvetnega društva.

Ljudskim odrom. Igre Krik krvi, Ogenj in Vrnitev letos ne bodo izšle, temveč šele prihodnje jeseni. Če pa se že v letošnji sezoni prijavijo za eno ali drugo izmed navedenih iger zadosno število naročnikov, bo tista igra izšla že v letošnji sezoni. Društva, ki so igre pravočasno naročila, bodo obdržala ugodnosti tudi ob poznejšem izidu. Prijave sprejema tudi Jugoslovanska knjižarna v Ljubljani.

J. Vombberger: Igra življenja. Ljudski odri, ki žele dobiti to igro za uprizoritev, naj to javijo najkasneje do konca septembra Jugoslovanski knjižarni v Ljubljani. Na poznejša naročila se ne bo moglo več ozirati. Naročniki bodo dobili igro v začetku oktobra. Vsak naročnik bo dobil po dva izvoda za skupno ceno 60 din. v čemer je vračunana tudi tantiema.

»Nalašča mi nagaja,« je potožil bridko. »Taka gospodinja!«

Očetu se je ponujala priložnost, kakršne si je že dolgo želel. Začel mu je izpraševati vest ter mu rekel med drugim: »Sam si kriv, da je tako pri hiši. Ti si ji dajal zgled in ona te je posnemala. Doma bi bil, pa bi ji ne bilo treba hoditi k Svetlinu. Tam so vaju ujeli oba in zdaj se vama smejajo skrivaj in očitno. Sosedje pa brusijo jezike.«

Tone je pobesil glavo. Starec je govoril čisto resnico. Ako bi mu bil ugovarjal, bi bile njegove besede še bolj trde in robate. »Oče, kaj pa naj storim?« je sklenil roke nad glavo.

Mož je zmajal z rameni. »Kadar voz zdrvi v dolino, tedaj ga ni lahko ustaviti. Zvonjenje po toči ne koristi in kesanje po smrti ne zbrše nobenega greha.«

»Tedad ni več pomoči — tudi ako bi se hotel poboljšati...«

Dvomil je, da bi bil zet premišljeno izgovoril te besede. Tudi mu ni zaupal, da bi imel res toliko trdne volje. Zato mu ni rekel drugega kakor: »Ana se mi je videla nekam čudna, ko je odhajala od doma. Če hočeš, ji pojdi naproti. Brez dežnika pa ne hodi, ker se bo vreme najbrž spremenilo.«

Slušal ga je, ni mu bilo treba dvakrat veleti. Nekam čudno so ga prevzele očetove besede. Tudi sam je opazil, da je žena zadnje dni precej drugačna. Stisnil je pod pazduho dežnik ter jo ubral v dolino.

Metulje se je reklo majhni dolinski vasi pod Roviščem, kjer je bivala Rožančeva teta. Nizka lesena hišica ni kazala na zunaj nič posebnega, toda teta je bila denarna in je imela tudi nekaj zemljišča. Zato jo je Rožanka tako rada obiskovala.

Rožane je bil hitro v dolini, kjer so mu pa zastajali koraki. Misel, da se bo treba pokazati teti, mu je bila čedalje bolj neprijetna. Starica

je držala z Ano; vedel je, da je ne bo lahko ugnati.

Kakor nalašča sta se srečala z Vrbačem, ki je bil tati najbližji sosed. Kar oddahnil so je, ko ga je zagledal. »Ali je Ana še tukaj?« ga je vprašal po večernem pozdravu.

»O, kdaj je že odšla?« mu je odgovoril »Pred več kot poldrugo uro.«

»Ali veš natanko?«

»Vem,« je odvrnil. »Kako bi ne vedel?«

»Si jo li videl?« ga je privijal.

»Videl, pa tudi slisal, ko se je poslovila.«

»Domov je še ni,« je dejal počasi. »In dež že rosi, pa nima dežnika...«

Vrbač si je domislil, da je odšla Rožanka proti trgu. »Pa še kako je hitela!« je bil do pičice natančen.

»Tudi iz trga bi bila že lahko doma,« je Tone hitro preračunal. »Nekje se je spet zamudila...«

»V trgu je dosti takih krajev, ki človeku ne dajo nikamor. Še sam ne veš, kdaj sedeš na smolo.«

»Ako je ni pri tati, pa lahko kar obrnem,« je dejal Vrbaču.

»Lahko, ako nimaš drugega opravila.«

Rožane se je obrnil in šel nazaj z Vrbačem. Tam, kjer se je pot odcepila od ceste, sta se poslovlila. Vrbač je zavil proti Soteski, Tone pa po cesti dalje proti trgu.

Ob cesti, nedaleč od trga, je stala Povirkova domačija. Gospodar je opazoval pred hišo oblak, ki so se podili po jugu, dočim je spodaj že pihala burja. »Slabo vreme se nam obeta,« je dejal Rožancu, ki je prišel mimo njega.

Toneta ni zanimalo vreme. Skrbelo ga je, kje je njegova žena.

»Pred kako uro je šla domov tukaj mimo,« mu je povedal. »Rekla mi je, da se ji je zastopnilo.«

»Tedad sva se zgrešila. Ali pa je kje ostala.« »Mogoče.« — Povirk se je namuznil. »Pod

pazduho je imela steklenico... In noge so jo zanašale...«

Rožanca je skrbelo, da bo res kje obležala. »Ako je niso napadle kake slabosti, tedaj je lahko že doma,« ga je pomiril v upanju, da se ji je morda le posrečilo priti na Rovišče.

»Praviš, da je šla tod mimo pred kako uro.«

»Veš še ne more biti.« — Drugega mu Povirk ni mogel povedati.

»Zunaj ne bo ostala. Strah jo je in hladno je brez odeje. Razen tega pa še tako vreme!« — Tako je modroval Rožane med potjo proti domu. »Ali pa je že doma v postelji...« O, ko bi se mu uresničila njegova želja!

Ko je dospel na Rovišče, je bila že skoraj tema. Deževalo je čedalje huje in burja je bila zmeraj bolj silna in hladna. Zaradi oblačnosti in megle, ki se je nad Roviščem dotikala hriba, je zvečer tudi hitreje potemnelo. Temo bi bil kar grabil z rokami.

Stari Rožanc je bil že na peči, ko je zet potrkal na okno. »Kje je Ana? Ali je nisi našel?« se je prestrašil, ko mu je prišel odpirat.

Tone je zapril dežnik in začel pripovedovati, kako je v Metuljah naletel na Vrbača, ki mu je povedal, da je Ana odšla proti trgu. Povirk jo je videl, ko se je vračala iz trga; pred kako uro je šla mimo njegove hiše. — Zamolčal pa je, da je imela pod pazduho steklenico in da jo je zanašalo.

»Domov ni prišla,« se je tresel starec. »Oh, to se bo prehladila!«

V mlademu možu se je budilo sočutje. »Zunaj na dežju ne sme ostati. Zbolela bo in umrla. Pa bodo rekli: »Sprla sta se, pa se ni pobrigal, da bi jo bil spravil pod streho.«

Zunaj je bilo kakor iz ščafa. Tone se je preobul v boljše čevlje, da bi mu mokrota ne škodovala. »Zdaj pa grem,« je rekel očetu. »Zaprto za menoj vrata!«

(Nadaljevanje sledi.)

P I S A N O P O L J E

Kmečka stanovska izobrazba

Stan ali sloj je skupina ljudi, ki duhovno smotno proizvajajo iste socialno koristne snove prednote. Kmečki stan proizvajajo z obdelovanjem zemlje živež, brez katerega človeštvo ne more živeti. Temu stanu oziroma skupini ljudi pripadajo oni, ki z obdelovanjem zemlje izpolnjujejo svojo življenjsko tuzemski namen in se s tem vzdržujejo. Vse te ljudi pa družijo v stan tudi posebno, skupno mišljenje in čustvovanje, iz katerega izvira tako imenovana kmečka miselnost (mentalitet), ki ne smatra zemlje in grunta za golo snov (materijo), ampak za neko trajno več kot samo po prodajni vrednosti cenjeno in ljubljeno dobro.

Poleg kmečkega stanu imamo seveda še vrsto drugih stanov, kakor delavsko-industrijski stan, obrtni stan, uradniški stan itd. Toda eno je gotovo in nesporno, da je ravno kmečki stan oni, iz katerega so se tako v zgodovini, kakor se danes razvijajo vsi drugi stanovi. Preden je bil človek kaj drugega v svojem zgodovinskem razvoju, je bil prav gotovo prej poljedelec. Prav tako je danes dognano dejstvo, da brez dotoka kmečke krvi nujno morajo prej ali slej propasti vsa mesta in se zapreti vse fabrike. Kmečki stan je torej temeljni sloj v vsakem narodu, v vsaki državi in v vsem človeštvu; brez njega ni narodnega in ne državnega obstanka, zlasti ne državnega, kar država nujno obsega določeno zemljo, a to zemljo ima in jo obdeluje ravno kmet in edino kmet. Ker brez kmečkega stanu ni ne naroda in ne države, je na dlani, da je za sleherni narod in državo ravno vprašanje obstanka kmečkega stanu prvo in najvažnejše. In če smo prej ugotovili, da pri ohranitvi tega stanu igra prevažno vlogo stanovska izobrazba in vzgoja, lahko sedaj poudarimo, kako temeljno važnost je vprav ta kmečka stanovska izobrazba in vzgoja.

Poglejmo sedaj, kako važne dobrine so v tem stiku s stanovsko izobrazbo in vzgojo in kako so od nje odvisne.

(Dalje prihodnjik.)

E. F.

Ali torej ni izhoda?

V zadnjih mesecih smo objavili v »Domoljubu« vrsto člankov, s katerimi smo dokazali, da je naše dosedanje kmetovanje prišlo v zmagato, da zato krize ne bo konec in da bo po rahlem izboljšanju v zadnjih treh letih gotovo zopet prišlo do poslabšanja.

Kaj je torej z našim kmetovanjem? Nekateri se nad našimi članki jezijo, češ da zanašamo črnogledstvo med kmečko ljudstvo. Škodljivo in otročje varanje kmečkega ljudstva se nam zdi to, če bi zamolčevali resnico. Iskren prijatelj bo raje trezno pogledal resnici v obraz in potem svetloval, kar misli, da bi bilo najbolje. Tak iskren prijatelj kmečkega ljudstva je »Domoljub« pol stoletja in tak hoče ostati tudi nadalje.

Kar smo hoteli z dosedanjimi članki dokazati, je to, da tako, kakor smo kmetovali doslej, ne moremo in ne smemo več naprej. Smučno bi bilo pa seveda iz naših izvajanj sklepati, da za našega kmeta sploh ni rešitve. Kmet popolnoma propasti ne more, dokler bo človeštvo sploh še — jedlo in to bo gotovo do konca sveta, kajti kmet prideluje to, kar je za človeško življenje za enkrat sploh najvažnejše, namreč — hrano. Vse vprašanje gre torej za to, kako naj slovenski kmet v današnjem svetovnem gospodarskem položaju kmetuje, da bo mogel čim bolj izhajati, kajti vidi smo, da je s svojim dosedanjim načinom kmetovanja zagazil v trajno krizo.

V taki krizi, kakor je zadnja leta, se je nahajal naš kmet tudi pred pol stoletjem, ko so moderna prometna sredstva začela metati na evropski trg ogromne množine cenenega prekomorskega in ruskega žita. Tedaj je bilo naše kmetijstvo usmerjeno še na žitorej, a tuja konkurenca je cene našega žita tako potlačila, da je postala žitorejja taka, da ne donaja dobička. Tedaj je nastala pri nas silna gospodarska stiska in na deset tisočev kmetov je odšlo v Ameriko. Res, propadlo je na tisoče kmetov, toda kmečki stan kot tak ni propadel popolnoma, temveč je moral svoje kmetovanje le popolnoma — predrugačiti. Čim dalje je kdo odlašal, tem težje se je rešil. In kako se je preusmerilo tedanje naše kmetijstvo? Polagoma smo opustili žitorej, prešli k živinoreji in kmet se je še s pomočjo zadružništva polagoma rešil, tako da je stal zadnja leta pred vojno zopet že kar dobro.

In pred nujno potrebo take popolne preusmeritve stojimo zopet danes, le da je vprašanje to pot precej bolj zapleteno in težje, nego je bilo pred pol stoletjem.

Potrebno je, da si pokličemo na kratko v spomin, kako prav za prav danes stojimo. Tu je v najbolj grobih obrisih glede poljedelstva stvar takale:

1. Mi moramo uvoziti vsako leto do 12.000 vagonov žita, ker ne pridelajo Slovenija niti polovico tistega žita, ki ga potrebuje za lastno prehrano.

2. Izvozimo pa letno približno 1000 vagonov krompirja, 2000 vagonov sadja, 100 vagonov hmelja, 1000 vagonov fižola, 1500 vagonov sena in 150 vagonov gozdnih sadežev.

Žito in moko uvažamo iz Vojvodine in iz Srema, izvažamo pa deloma v druge banovine, deloma pa v Italijo, na Češko, v Nemčijo in včasih tudi v Francijo in Švico.

Že ti približni podatki kažejo, da smo Slovenci poljedelsko pasiven narod, kajti ravno najvažnejše, to je kruh, moramo uvažati v veliki množini, kar daleč odtehta vse naš izvoz.

Ali bi se dalo to omiliti? Nekoliko pač, a bistveno ne. V Sloveniji je le malo predelov, ki so kolikor toliko ugodni za žitorej. Poznam močnega kmeta, ki je strokovno jako izobražen in je poskušal že vse mogoče, a je dosegel komaj 9 q pridelkov na hektar, dočim pridelava vojvodinski kmet skoraj brez truda in stroškov 15 q in še več. Neumno bi bilo zato siliti se in siliti, če ne gre. Ponekod bi se dalo s potrebnim izboljšanjem semenja, z umetnimi gnojili itd. doseči še prav lep napredek, a še tu bi trud in stroški najbrž komaj odtehtali in povečali donos. Tu torej nimamo pričakovati rešitve.

Kako je s pridelki, ki jih izvažamo? Izvažamo n. pr. 1500 vagonov sena! To je pravo roparsko gospodarstvo, kajti pri nas je živina zato tako slaba, ker je — lačna. Mi še za to živino, ki jo redimo, nimamo dovolj krme, ne pa da bi smeli seno celo izvažati. Pri kolikaj pravilnem gospodarjenju bi moral sploh ves izvoz sena takoj — izpasti.

Drugo je hmelj. Naš hmelj je dober in po odpravi prohibicije v Ameriki gre tudi zopet v denar, toda kakor stvari stoji, na povečanje pridelovanja hmelja ni misliti. Vzroke bomo ob priliki še razložili.

Močna postavka je fižol. Ta je doslej navadno šel v severno Afriko in v Nemčijo, vendar je ta postavka jako nesigurna in enako negotova sta tudi oba navedena trga. Za enkrat se še ni bati najhujšega, vendar ne kaže, da bi proizvodnja fižola Bog ve kako povečali, ker bi se utegnili hudo opeči.

Krompir! Tega prodajamo v druge banovine. Posajene površine najbrž ne bomo mogli več povečati, pač bi pa z umetnim gnojjenjem

in boljšim obdelovanjem lahko prav zelo povečali donos, vendar pa nastane tu vprašanje, če bi se pri današnjih cenah to — izplačalo. To vprašanje bo treba šele raziskati in šele nato dati najj končni odgovor. Popolnoma sličen je položaj tudi glede zelja.

Ostane torej prav za prav samo še sadje. Glede vseh naših glavnih pridelkov smo zgoraj videli, da se ne da narediti z njimi res kaj takega, kar bi nam rešilo. Čisto drugače je pa s sadjem. Sadja severne države potrebujejo stalno velikanske množine, zato se je lahko prodalo tudi v letih najhujše krize in kakor stvari danes stoji, se tudi za doglečno bodočnost zanj ni prav nič bati. Tu bi bilo torej istati prvo poglavje preusmeritve našega kmetijstva.

Štajerci so dobivali že doslej za sadje lepe milijone, čeprav ta trgovina še ni bila organizirana, kakor bi bilo treba. Na Kranjskem je pa sadjereja naravnost na tleh. To je več kot čudno, kajti sto let je že minilo, kar je deloval med nami naš veliki in neutrudni sadjar Pirc, trudile so se šole, društva, ustanove in nešteti posamezniki, a kdor hodi po premoških naših vaseh, mora priti do prepričanja, da je bil ves ta neizmerni trud — bob ob steno.

Toda položaj je danes tak, da je za našega kmeta sadje ena izmed rešilnih bilk, tako kakor je bila pred pol stoletjem živinoreja. Kdor se je bo poprej oprijel, bolj gotovo se bo rešil iz sedanje stiske, kajti — da ponovimo, kar trdimo že nekaj mesecev — pri sedanjem načinu kmetovanja za našega kmeta ni rešitve iz popolnega propada. Ravno na polju sadjarstva se nam pa kaže pri nas še neizmerno polje udejstvovanja in napredka. To uvidi na prvi pogled vsak, ki gre po naših vasi in ga bodejo v oči zanikrne rogovile, s katerih si kuha kmet žganje, in neštete livade, jase, bregovi, parobki itd., ki naravnost kličejo in prosijo po zasaditvi z izbranimi vrstami sadja.

Toda noben kupec na svetu ne bo maral črvicega ali obtočenega izmečka, temveč le prvovrstno blago, ki ga bomo pa pridelali samo s skrbnim negovanjem. Za to je pa potrebna temeljita sadjarska izobrazba našega kmeta, ki je danes po večini žal še tudi nimajo. Zato nazaj v ljudske šole temeljit sadjarski pouk, ki so ga gojili včasih nekateri stari učitelji, a ki se ne sme omejevali le na gol pouk o cepljenju. In potem v vsako župnijo podružnično sadjarskega društva, društveno ali združeno sušilnico, vnovčevalnico itd. Toda to so vse že stvari, ki spadajo v podrobne strokovne članke, ki nam jih tako lepo drobi v našem »Gospodarju in gospodinjici« teden za tednom neumorni g. Humek.

Iz povedanega je jasno, da je le sadjarstvo eden izmed prevažnih činiteljev, ki nam obeta za doglečno bodočnost največ in mu moramo začeti zato vsi nemudoma posvečati vso pažnjo.

Križem po Halozah

Haloze s svojimi hribčki, poraslimi z vinsko trto, romantičnimi dolinami in belimi cerkvami ter zvoniki ponosno kipečimi proti nebu, so vabljive in prikupne, polne poezije in življenja. Slovenija brez Haloze ne bi bila popolna; nekaj bi ji manjkalo, kar se nadomestiti ne bi moglo. Ker se Haloze razprostirajo na severni meji naše države in iz ljubezni do naše svete slovenske grude, je prav, da od blizu poznamo ta kosček slovenske zemlje, da se seznanimo z gospodarsko-socialnimi in narodnostnimi razmerami, ki tu vladajo in ki niso prav nič razveseljive.

Gospodarsko-socialni problem je tako boleč in žalosten, da bi merodajni faktorji že mnogo prej morali podvzeti potrebne korake in pomagati; saj so prav Haloze tisti siromašni del Slovenije, ki je javne pomoči najbolj potreben. Povest Haložanov je majhna, saj so najštevilnejši taki, ki imajo 2 do 2 in pol orala zemlje, razpadajoča gospodarska poslopja in kopico otrok; posostniki z 10—15 orali zemlje so redki, še bolj redki so oni, ki niso zadolženi. Zemlja ni rodovitna; uspeva predvsem vinska trta, za katero Haložani žrtvujejo vse svoje sile in sredstva in

edino od nje morejo pričakovati nekaj denarja. Žitarice so tu redke, ali jih pa sploh ni. Krompirja malo sadijo, saj nimajo zemlje; pa tudi koruza je redkost v Haložah. Tako si morajo, če hočejo živeti, skoraj vsa življenjska sredstva kupovati, zato pa je nujno potreben denar, ki ga Haložani komaj poznajo. Edini vir za denar je vino. Če bi ga mogli stroškom in trudu primerno prodati, bi bilo njihovo življenje še kako znosno. Da si more Haložan kupiti moke, krompirja, soli, fižola, si mora denar izposoditi, a zato svojemu upniku zastavi svoje vino, ki se še pretaka po vinski trti. Razumljivo je, da je tako popolnoma odvisen od upnika. On določuje vinu cene in ga plačuje po sramotno nizki ceni, po dinar, po dinar in pol za liter, ter si tako z žulji Haložanov gradi lepe vrtove po njihovih goricah in se debeli na njihov račun. Oni, ki žive v nekoliko boljših razmerah in morejo z vinom počakati in ga prodajo šele spomladi, ga vnovčujejo po boljši ceni, čeprav je tudi nizka, vendar pa toliko, da se morejo vsaj skromno preživeti.

Jasno je, da v takih razmerah tudi haloški kmet, če ga sploh smem tako imenovati, ne more plačati delavcev za obdelavo vinogradov tako, kakor je človeka vredno in dostojno, saj sam strada, ker nima najnujnejšega za življenje, vendar pa boljše kakor nekateri posestniki — tuji. Tako n. pr. plača nek posestnik, ki je tuje in ima v Haložah vinograd, obsegajoč 60 oralov, 6 din, in to brez hrane za 10 urno delo, kmet-Haložan, ki je sam revež, jih plačuje po 7 ali 8 din brez hrane. Le redki so, ki plačajo po 10 din dnevno. Dasi je to plača, ki jo gorenjski delavec še povohal ne bi, se jo skromni Haložan vendar veseli.

Stopimo v haloško hišo. Temna in skromna je z majhnimi okni; zaohel zrak ti udari v nos. V kotu visi lesen križ, simbol verne haloške duše in trpljenja obenem, velika od črvov razorana miza, v kotu ob peči stoji široka škripajoča postelja, pokrita z obrabljenim odejo, v črni kuhinji stoji na ognjišču par sajastih loncev, velika oskrbljena glinasta skleda in škař za vodo. To je vse. Tudi haloški otroci, njihova bleda lica, suhi, boječi, a prikupni obrazi, slaba, raztrgana in zakrpana obleka, obutve sploh ne vidiš, nezdrava hrana, so živa priča in nedolžne žrtve socialnih razmer, ki kličejo na pomoč.

V nujni zvezi z gospodarsko-socialnim vprašanjem je gospodarsko-narodno vprašanje, ki je samo posledica prvega. To vprašanje mora biti za nas Slovence še posebno važno, ker smo majhen narod in naša lepa zemlja leži na tako izpostavljeni točki.

Pred teboj, dragi bralce, stoji slika haloškega človeka; ni razveseljiva, nasprotno, žalostna je, a resnična. Rekel sem, da so domala vsi Haložani zadolženi, a njihovi upniki so v glavnem

Nemci, ali vsaj ljudje, ki gojijo velike simpatije do Nemcev. Dobro namreč vedo, da, če si jih bodo enkrat gospodarsko osvojili, da ni več daleč čas, ko jih bodo prekvasil s tujim duhom, jih pridobili in navdušili za svoje namene in jih odtujili njihovi prvi — pravi materi, ki jim je dala slovensko govornico, slovenske običaje, slovensko pesem.

Naloga naša je lepa, važna in vzvišena, le žal, da se tega premalo zavedamo. Haloški kmet ne bo več dolgo čakal in se boril s trdo življenjsko usodo, ker mu zmanjkuje moči. Klonil bo pod težo borbe in se bo prodal onemu, ki mu bo nudil znosnejše in ugodnejše življenje.

Slovenska javnost, ura je enajst! Skrajni čas je, da pomisliš na to in rešuješ, kar se še rešiti da!

KULTURNI KOTIČEK

FRANC KSAVER MEŠKO

Rodil se je 28. oktobra 1874 pri Sv. Tomažu nad Ormožem v Slovenskih goricah. Gimnazijo je obiskoval v Ptuj in Celju, nato je stopil v bogoslovje v Maribor in nazadnje v Celovec, kjer je bil posvečen. Za kaplana je bil v Skocijanu pri Podjuni, župni upravitelj v Gnesau nad Trgom in v St. Danielu nad Prevaljami, kjer je postal župnik. Bil je tudi župnik pri Mariji na Zilji blizu Beljaka. Leta 1918. so ga preganjali Nemci. Leta 1921. je bil za kaplana v Dravogradu, od tega leta dalje pa je župnik gorske župnije Seč pri Slovenjem Gradcu pod Uršljo goro.

Kot sedmošolec je že priobčil svoje prvenec in od takrat gre njegova pot hitro navzgor. S pesmimi pa je kmalu prenehal. Njegovo polje je bilo pripovedno slovstvo. L. 1897. je že izšel njegov daljši roman *Kam plovemo*. Kmalu za za tem so izšle *Slike in povesti*. Po tem času je mnogo pisal in leta 1904. je izdal knjigo *Ob tihih večerih*, kjer nam govori o samem sebi, razmišlja o svoji mladosti, o življenju in o umetnosti ter o družbeni in osebni nesreči. Kot dopolnilo te knjige je knjiga *Mir božji*, ki je izšla 1906. Eno leto pozneje je izšel roman *Na Poljani*. Ta Poljana mu pomeni domovino, slovensko, ki je polna bolečine in trpljenja. Pisal je tudi zgodovinske slike: Črna smrt, Kobilice, Drama iz davnih dni, Marija Magdalena. — Pisa! pa je tudi igre, in sicer: Na smrt obsojeni, Madi, kjer govori o domovini. Pri Hrastovih, in Henrik, gobavi vitez. Pisal je tudi mladinske črtice in povesti: Mladim srcem, Volk spokornik, Našim malim, Mladini. Poleg tega je napisal še *Legende o sv. Frančišku*. Napisal je mnogo potopisov, razmišljanj, na-

JESEN.

božnih spisov in pridig. Vse njegovo delo je polno domovinske ljubezni, lepe pa so tudi njegove kmečke povesti. Meško je nežen, častven, poln je ljubezni do trpetih in ubogih. Meško je poleg Cankarja najbolj znan v tujini. Preveden je skoraj v vse evropske jezike: predvsem v češčino, potem v slovaščino, pri Srbih, Hrvatih, Poljakih, Rusinih, Špancih, Angležih, Italijanih in drugod. Naši ameriški časopisi so mnogo priobčevali njegova dela.

RADIO LJUBLJANA

od 29. septembra do 5. oktobra 1938.

Vsak dan: 12 Plošče, 12.45 Vreme, poročila, 13 Čas, spored, obvestila, 13.15 Plošče, 14 Vreme, borza, 19 in 22 Čas, vreme, poročila, spored in obvestila.

Četrtek, 29. sept.: 13.20: Koncert radijskega orkestra. — 18: Plošče. — 18.40: Slovensčina za Slovence. — 20: Violinski koncert. — 20.40: Koncert radijskega orkestra. — 22.15: Duet klavirja in harmonija. — **Petek, 30. sept.:** 13.20: Koncert radijskega orkestra. — 18: Radijski orkester. — 18.40: Zenska ura. — 20: Plošče. — 20.30: Baladni večer. — 22.30: Angleške plošče. — **Sobota, 1. oktobra:** 18: Radijski orkester. — 18.40: Socialno skrbstvo v Skandinaviji. — 19.50: Pregled sporeda. — 20: O zunanji politiki. — 20.30: Prenos iz Novega mesta. — 22.15: Radijski orkester. — **Nedelja, 2. oktobra:** 8: Kmečki trio. — 9: Na povedi, poročila. — 9.15: Prenos cerkvene glasbe. — 9.45: Verski govor. — 10: Radijski orkester. — 11: Otroška ura. — 11.30: Plošče. — 12: Koncert pevskega septeta. — 17: Kmetijska ura. — 17.30: Plošče. — 18: Igrica: 5 očetov. — 20.30: Radijski orkester. — 22.15: Adamič Bojan in njegov orkester. — **Ponedeljek, 3. oktobra:** 13.20: Koncert radijskega orkestra. — 18: Ruski sekstet. — 18.40: Novo delovno leto radijske postaje. — 19.50: Zanimivosti. — 20: Večer lahke glasbe. — 22.15: Plošče. — **Torek, 4. oktobra:** 13.20: Koncert radijskega orkestra. — 18: Harmonika solo. — 18.40: Glasbeni spored v prihodnjem letu. — 19.50: Vesela kronika. — 20: Radijski orkester. — 21.10: Debussyjeva ura. — 22.15: Lahka glasba. — **Sreda, 5. oktobra:** 18: Salonski trio. — 18.40: Mladinske oddaje v prihodnjem letu. — 20: Prenos opere iz ljubljanskega gledališča.

Življenje mu je rešil. Otrok ljubeznivo boža svojega nekdanjega rešitelja, mogočnega bernardinca, ki je bil hudo ranjen, ko je neko ženo potegnil izpred avta, pa je pri tem sam zašel pod kolesa. Bernardinec je malo prej rešil to deklico v Sacramentu iz nekega ribnika in je prišel iskat pomoč za nekega moškega, ki ga je bila zadela kap.

Cigana so pokopali

V slovenjegraški javni bolnišnici je umrl 45 letni cigan Avgust Müller, rojen v Medvoda in pristojen v Črno pri Prevaljah. Pogreb, ki je bil v četrtek, 22. septembra, se je udeležilo nad 20 ciganov različnih rodov in iz raznih krajev, predvsem pa Müllerji in Roji iz Črne, kjer je njihova domovna občina ter iz St. Janža pri Velenju, kjer je tudi rodni kraj enega dela Rojeve rodovine.

Na pogreb za pok. ciganom Avg. Müllerjem je prišel tudi pokojnikov svak Konrad Roj, iz Leipziga na Nemškem, kjer stalno prebiva. Imenovani se je pripeljal elegantno oblečen v razkošnem osebnem avtomobilu Mercedes skozi Italijo v našo državo ter je bil njegov namen obiskati svojega bolnega svaka v bolnišnici. Med njegovim prihodom pa je svak v bolnišnici umrl. Ta cigan Konrad Roj iz Leipziga je tudi poskrbel za dokaj lep in dostojen pogreb pok. Müllerja. Pogreb je bil po katoliškem obredu na bolniško pokopališče. Za krsto je korakalo prej navedeno število ciganov med temi tudi štirje godbeniki s gosli. Spred in zad pa je drlo na pokopališče polno ljudi ker jih je zanimalo kako se bodo cigani poslovili od svojega tovariša.

Po končanem obredu, ki ga je opravil mestni župnik in duhovni svetnik Jakob Soklić so obkolili grob vsi navzoči cigani, ki so med bridkimi vzdihovanjem in jokanjem zmetali v grob več sveč in prsti. Nato pa so pristopili štirje godbeniki z gosli, da so se z godbo, z dokaj tožno žalostinko, poslovili od pokojnika. Nato pa so vsi kot en mož, nemo in tiho zapustili grob ter se odpravili na postajo, kjer so pričakovali prvega vlaka. Oni cigan iz Leipziga, Konrad Roj, pa se je s svojim avtomobilom odpeljal nazaj v Nemčijo.

Poljski kardinal o židovskem vprašanju

Varšavski kardinal nadškof, msgr. Aleksander Kakowski, je nedavno izdal pastirsko pismo, kjer se zlasti izjavlja zoper moderni zmotni nauk o razizmu. Pravi kristjani da ne poznajo pojmov »arijeec in one-arijeec«.

Doslej se ni hotel javno izraziti o židovskem vprašanju na Poljskem. Pa ne zato, kakor da bi ga ne zanimalo, pač pa ne želi zabresti v vrtnice tega vprašanja.

»Nočemo, da bi tisti, ki menijo židovsko vprašanje rešiti z gorjačami in razbijanjem šip po judovskih hišah, izrabili naše besede proti nam. Zdaj pa je prišel tisti trenutek, ko moramo na dan s svojimi nazori o razizmu in »krvni« znanosti.

Razidem je v nasprotju z nauki krščanstva in tudi s poljsko zgodovino. Iz svojega narodnostnega in vojskega prepričanja ne moremo razumeti, zakaj naj bi bil kak moški z arijskim imenom, ki ubogemu kmetiču pri kupčiji posname kožo z glave, kak dragoceni element, kot so naši junaški židovski tovariši, kateri so žrtvovali svoje življenje za obrambo Poljske in ki so imeli v strelskih jarkih uniformo poljskih legionarjev, dasi bi bili mogli biti v avstrijski armadi višji častniki ali pa bi bili mogli kje drugje mirno in udobno živeti.«

Pastirsko pismo varšavskega cerkvenega kneza je na Poljskem na vse izredno učinkovalo.

NAVEČJA DOMAČA TRGOVSKA HIŠA V JUGOSLAVIJI

MOLINO nebeljeno platno 4'50

PLATNO za rjuhe izredno močno 18

PLATNO za otroško perilo, trpežno 6

NANKING za perje, dobra neprodurca vrsta 19

SIFON, dobra mehka vrsta 10

ZASTORI iz bele karirane kongres tkanine 8

Tkanine za perilo zastore itd.

Sternceki CELJE 19

UEN-K-ZEN
NANKING
ZASTORI

DROBTINE

Najmanjši električni motor. Doslej najmanjši električni motor, ki je tehtal komaj 2 gr., so hranili v muzeju družbe General Electric v New Yorku. Sedaj je neki mladi italijanski delavec, kakor poročajo iz Rima, prekosil ta rekord s tem, da je zgradil z veliko potrpežljivostjo in skrbno pravilno delujoč motor, ki tehta komaj 16 centigramov. Zanj ni uporabil niti koščka lahke kovine. Pri likavem med električnimi motorji je popoln posnetek navadnega industrijskega motorja. Delavec je moral uporabljati drobnogled, da ga je sestavil, rabil pa je za to 200 delovnih ur. Mož se imenuje Amedeo Tammassini, šteje 26 let in živi v Rieti.

Is življenja ruske carice Katarine. Katarina II. je vselej po zajtrku sedla k mizi in začela reševati dopise. Šele ob devetih je pozvonila služničad, naj se javi pri nji. Služabniki pa niso bili vselej točni. Nekoč se je zdela carici, da že pre dolgo čaka, pa je stopila iz sobe, da vidi, kje sedijo njeni posli. Našla je služabnike in služavnice pri kvartah. Na vprašanje, če ni nihče slišal zvonca, so ji odvrnili, da so pač slišali zvonjenje, toda so hoteli najprej končati igro. Po tem pojasnilu se je vsemogočna carica vrnila v svoje sobane ter počakala, da so služabniki končali »marjač« in se javili na službo.

Kinopredstave za — pse. V Parizu so otvorili kino, katerega lahko obiskujejo tudi psi. Kažejo jim aere primerne, iz pasjega življenja posnete filme. Posebno mlajši psi, ki so že nekoliko skultivirani, zasledujejo slike z vidnim zanimanjem in renčijo, če jim kdo zastra pogled na platno. Nemir se jih loti, če opazujejo pasjo gonjo za kuko klobaso ali kak pretep med psi. V takih trenutkih običajno pozabijo, da so zgolj gledalci in morajo poznati zato oliko, ter se pridružijo gonji ali klatežu. Zato so v zadnjem času opustili za pse razburjive slike, skrbno se varujejo aere tudi slik hišnih oglov in obcestnih kamnov. Iz razumljivih razlogov, ker bi gledalci svoje narave vendar ne mogli zatreti kljub dobri dresuri.

»Napredek« v Sovjetski Rusiji. Nek moskovski list je nedavno slavil sovjetski napredek v družabnem življenju. Takole pravi med drugim: Nekoč je moral ubog kmetiček pozdravljati zdravnika s klobukom v rokah in ponižnim poklonom. Učenec je trepetal pred učiteljem, delavec pred delovodjo, otrok pred očetom. Vse to je danes odpravljeno, ker so v sovjetski državi vsi enaki. Razlika je samo med sovjetskimi oblastniki in množico.

Vodene — ne ledene kecke. Znanstvenikom nekega tehničnega zavoda v Angliji se je posrečilo z ogromnim pritiskom 120.000 kg na 1 cm stisniti vodo tako, da se je njena prostornina zmanjšala za polovico in se spramenila v trdno telo, ki ni podobno ledu in se začne taliti šele pri 100 stopinjah, dočim se led topi pri vsaki toplini nad ničlo in je njegova prostornina večja od vode. Zanimivo je vedeti, da je pritisk 100.000 kg na en cm lahko izvršil še vsak, kdor je kdaj pritisnil konico šivanke ob steklo s tako silo, da se je konica odlomila.

Katera žival je uajhitrejša? Ne gazela, niti noj, ne zajec — marveč: pajek! Izračunali so, da napravi pajek v eni sekundi tolikšno pot, ki je stokrat daljša ko on. In ni je na svetu živali, ki bi se v eni sekundi mogla stokrat delj pomakniti, kakor je sama dolga! — Človek, ki je razmeroma 170—180 cm visok, bi moral torej na sekundo preteči 170—180 m, da bi bil tako uren ko pajek!

Barva oči in življenje. Neki nemški zdravnik je predlagal zavarovalnicam, naj bi z ljudmi, ki imajo rjave oči, ne sklepale zavarovalnih pogodb. Pravi, da je trideset let proučeval barvo oči svojih bolnikov. Med starimi ni bilo nikoli takšnih, ki bi imeli rjave oči. Ljudje z rjavimi očmi umirajo po njegovih izkušnjah med 50. in 55. letom. — Kaj pa, če ta zdravnik med svojimi starimi bolniki ni videl rjavookih samo zato, ker bi bili ti bolj zdrave narave nego vsi drugi in niso imeli potrebe, da bi hodili k njemu?

DOPIS

Smartno pri Litiji. Zaradi izčrpanega kredita za regulacijo kostreviskega potoka, se je z delom za tekoče leto prekinilo. Trdno upamo, da nam bo banska uprava v bodočem letu pripomogla s podporo, da se bo prepotrebna regulacija potoka po načrtu izvršila. Do sedaj izvršena dela pri regulaciji sta vodila inž. Kralj in zastopnik banske uprave Praprotnik. — V letošnjem letu se je v Smartnem ustanovilo društvo Rdečega križa. Društvo bo organiziralo potrebna predavanja. — Prvo tako predavanje je bilo v nedeljo, 25. sept. po prvi sv. maši v ljudski šoli. Predaval je zdravnik dr. Franta Mis, in sicer »Samaritansko delo Rdečega križa«. Udeležba je bila izredno številna. — V kratkem bom postavili spomenik v svetovni vojni padlim vojakom. Spomenik bo postavljen na pokopališču v Smartnem. Dan in čas blagoslovitve se bo naknadno objavil.

V vsako hišo »Domoljuba«!

